

Sisekaitseakadeemia

Justiitskolledž

Gert Salomets

KS042

PSÜHHOPAATIA OLEMUS JA
AVALDUMISVORMID: ISIKUVASTASTE
KURITEGUDE SOORITAJAD VÕRRELDUNA
VARAVASTASTE KURITEGUDE
SOORITAJATEGA

Lõputöö

Juhendaja:
Inga Uueküla, *MSc*

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

LÕPUTÖÖS KIRJELDATAKSE DÜSSOTSIAALSE ISIKSUSEHÄIRE OLEMUST JA AVALDUMISVORME, KUS KESKENDUTAKSE PSÜHHOPAATILISELE ISIKSUSEHÄIRELE. SAMUTI KIRJELDATAKSE ANTISOTSIAALSE JA PSÜHHOPAATILISE ISIKSUSEHÄIRE MÕISTE KUJUNEMIST. TÄHELEPANU PÖÖRATAKSE DÜSSOTSIAALSE JA PSÜHHOPAATILISE ISIKSUSEHÄIREGA INIMESE KÄITUMISELE. UURIMUSTÖÖ SISALDAB DSM SÜSTEEMI JA RHK-10 TÕLGENDUST DÜSSOTSIAALSEST ISIKSUSEHÄIREST. SAMUTI TUUAKSE VÄLJA CLECKLEY POOLT 1941 AASTAL KIRJELDATUD 16. TUNNUST, MIS ISELOOMUSTAVAD DÜSSOTSIAALSET ISIKSUSEHÄIRET. LÄHTUVALT CLECLEYST ON HARE 1980. AASTATEL LOONUD PSÜHHOPAATIA MÕÕDIKU PCL (*PSYCHOPATHY CHECKLIST*), MIS KOOS OMA VERSIOONIDEGA ON MÄRKIMISVÄÄRSED PSÜHHOPAATIA DIAGNOOSIMISE MEETODID.

LÕPUTÖÖS KIRJELDATAKSE ERINEVAID UURIMUSTÖID, MILLES ON UURITUD PCL-I JA SELLE VERSIOONIDE PAIKAPIDAVUST MITMESUGUSTES RASSILISTES, ETNILISTES JA KULTUURILISTES POPULATSIOONIDES. LÕPUTÖÖ UURIMUSE SUBJEKTIDEKS ON VARA- JA ISIKUVASTASEID KURITEGUSID SOORITANUD KURJATEGIJAD. UURITAKSE KOLME VARAVASTAST JA KOLME ISIKUVASTAST KURITEGU SOORITANUD KURJATEGIJAT LÄHTUVALT PSÜHHOPAATIA KONSTRUKTIST. UURIMUSTÖÖ EESMÄRK ON TÕESTADA, ET LIIGI POOLEST ERINEVAD KURITEGUSID (NT ISIKUVASTASTE KURITEGUDE SOORITAJAD VÕRRELDUNA VARAVASTASTE KURITEGUDE SOORITAJATEGA) SOORITANUD ISIKUD ERINEVAD ÜKSTEISEST PSÜHHOPAATILISE ISIKSUSEHÄIRE TUNNUSJOONTE OSAS. UURIMISMEETODIKS ON JUHTUMIANALÜÜS, MILLELE LISANDUS KA TOIMIKUTE ANALÜÜS. JUHTUMIANALÜÜSI LÄBIVIIMISEKS TÖÖTATI VÄLJA KÜSITLUSE SKEEM, INTERVJUU KÜSIMUSTENA.

TULEMUSED KINNITAVAD FAKTI, ET LIIGI POOLEST ERINEVAD KURITEGUSID SOORITANUD ISIKUD ERINEVAD ÜKSTEISEST

PSÜHHOPAATILISE ISIKSUSHÄIRE TUNNUSJOONTE OSAS. KUNA EESTI VANGLASÜSTEEM POLE ANTUD TEEMAGA SEONDUVAT VALDKONDA ERITI UURINUD, SIIS TULEMUSED ON IGAS MÕTTES AINULAADSED. SAMAS ON KANNE TULEMUSED VANGLASÜSTEEMILE KASVULÄVEKS EDASISTE UURINGUTE LÄBIVIIMISEL ANTUD VALDKONNAS.

VÕTMESÕNAD: DÜSSOTSIAALNE ISIKSUSEHÄIRE, ANTISOTSIAALNE ISIKSUSEHÄIRE, PSÜHHOPAATILINE ISIKSUSEHÄIRE, PCL-R, KURJATEGIJAD, KINNIPEETAVAD.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS.....	5
SISSEJUHATUS	6
1. DÜSSOTSIAALNE ISIKSUS.....	8
1.1 Antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksuse mõiste kujunemine	8
1.2 Düssotsiaalse ehk antisotsiaalse isiksusehäire olemus	10
1.3 Psühhopaatilise isiksusehäire olemus	13
2. PSÜHHOPAATIA UURINGUD ERINEVATES SIHTGRUPPIDES	17
3. JUHTUMIANALÜÜSID.....	21
3.1 Uurimismeetod.....	21
3.2 Varavastaste kuritegude analüüsid.....	23
3.2.1 I juhtumianalüüs	23
3.2.2 II juhtumianalüüs	24
3.2.3 III juhtumianalüüs.....	25
3.3 Isikuvastaste kuritegude analüüsid	25
3.2.4 IV juhtumianalüüs	25
3.2.5 V juhtumianalüüs	27
3.2.6 VI juhtumianalüüs.....	27
3.4 Isiku- ja varavastaste kurjategijate võrdlus.....	28
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY.....	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
LISA 1. Intervjuu-skeem	38
LISA 2. I juhtumi kirjeldus.....	40
LISA 3. II juhtumi kirjeldus	43
LISA 4. III juhtumi kirjeldus	45
LISA 5. IV juhtumi kirjeldus.....	47
LISA 6.V juhtumi kirjeldus	50
Lisa 7. VI juhtumi kirjeldus.....	52

MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS

RHK-10 – Rahvusvaheline Haiguste Kvalifikatsioon, mis lähtub ICD-st

ICD-10 – International Classification of Diseases

WHO – The World Health Organization

DSM – Diagnostic and statistical manual of mental disorders

APA – American Psychiatric Association

PCL – Psychopathy Checklist

PCL-R – The Psychopathy Checklist-Revised

PCL:SV – Psychopathy Checklist : Screening Version

PPI – Psychopathic Personality Inventory

PAI – The Personality Assessment Inventory

Düssotsiaalne isiksusehäire – Isiksusehäire, mis torkab tavaliselt silma ränkade vastuolude tõttu inimese käitumise ja valitsevate sotsiaalsete normide vahel (RHK-10 1995:198)

Psühhopaatiline isiksusehäire – Isiksusehäire, mida RHK-10 (1995:198) järgi kvalifitseeritakse düssotsiaalse isiksusehäire alla. Mõistetakse kui isikutevaheliste või käitumuslike omaduste kogumit, kuhu kuuluvad näiteks egotsentrilisus, impulsiivsus, vastutustundetudus, madal emotsionaalsus, empaatiavõime, süütunde või kahetsuse puudumine, manipuleerimisvõime ja pidev sotsiaalsete normide rikkumine (Cleckley 1976; Hare 1993; ref O'Connor 2005).

SISSEJUHATUS

Käesolev lõputöö lähtub psühhopaatia olemusest ja avaldumisvormidest. Mujal maailmas läbiviidud uurimused näitavad, et antud teema on oluliselt seotud retsidiivsuse hindamisega. Lõputöö eesmärgiks on näidata, et erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad erinevad üksteisest psühhopaatiat iseloomustavate isiksusejoonte ja ka retsidiivsuse poolest. Lõputöö teema haakub suuresti vanglates läbiviidavate riskihindamisega. Täpsemalt lähtuvalt inspektor-kontaktisiku tööülesannetest seoses retsidiivsusrisi analüüside koordineerimisega, näiteks iseloomustuste koostamisel või vangla erinevate osakondade poolt esitatud iseloomustuste tõlgendamisel. Laiemalt aitavad suuremad teadmised psühhopaatiaist tõhustada igapäevast klienditööd.

Korrektsoonialasest erialakirjandusest võib leida hulgaliselt uurimustööde kirjeldusi, mis lähtuvad Hare poolt 1980. aastatel välja töötatud Psühhopaatia mõõdikust (*Psychopathy Checklist, PCL*) ja selle versioonidest ning uurivad nimetatud mõõdikute paikapidavust mitmesugustes rassilistes, etnilistes ja kultuurilistes populatsioonides. Mitmete mujal maailmas läbiviidud uuringute tulemused kinnitavad psühhopaatilise isiksuse mõõdiku konstrukti ülesehituse paikapidavust korrektsiooni valimi puhul (Grann jt 1999; Sandoval jt 2000). Veel on leitud, et ükski kriminaalset käitumist iseloomustavatest riskifaktoritest, nagu näiteks narkootiliste ainete kuritarvitamine, korrarikumised lapsepõlves, eelmiste süüdimõistmiste arv vägivaldsete kuritegude eest, vanus, karistuste pikkus või tüüp, ei kirjelda paremini vägivaldset retsidivismi, kui psühhopaatia olemust tervikuna (Grann jt 1999). Lisaks on veel leitud seoseid intelligentsuse taseme, vanglavägivalla, sh impulsiivsuse vägivalla ja psühhopaatilise isiksusehäire vahel (Heilbrun 1979; Holland jt 1981). Eelöeldust nähtub, et paljude riikide vanglasüsteemide mastaabis on, aga eesti vanglasüsteemis pole autorile teadaolevalt uuritud erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijaid lähtuvalt psühhopaatia olemusest. Tulenevalt teema uudsusest ja päevakajalisusest on uurimustöö üheks eesmärgiks avada antud teema vanglasüsteemi jaoks ning seada võimalikud sihid edaspidiseks tegevuseks.

Kuritegeliku käitumise kirjeldustega käivad tihti kaasas mõisted antisotsiaalne, psühhopaatiline isiksus. Antud lõputöö keskendub suuremalt jaolt viimasele. Uuring sai

kavandatud lähtuvalt Robert Hare poolt 1970. aastatel välja töötatud psühhopaatia konstruktist. Lõputöö kirjeldab antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksusehäire mõiste kujunemist, et paremini lahti mõtestada nende terminite olemust. Antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksusehäire mõistete väljaarenemisel on suurt rolli mänginud Philippe Pinel, James Prichard ja Kurt Schneider, kes kirjeldasid nimetatud häiret vastavalt aastatel 1806, 1835 ja 1923/1950 (Kreegipuu 2003:113-114).

Loomaks analüüsiks sobivat teoreetilist tausta, oli töö üheks eesmärgiks kirjeldada psühhopaatilise isiksusehäire tunnusjooni, mille käigus käsitleti ka antisotsiaalsed, kui psühhopaatia ühisosa omavat häiret. Palju on neil kahel isiksusehäirel ühiseid jooni, kas neid üldse on ning missuguse orientatsiooniga kuriteod on neile kahele omased (Hare 1980; ref Ramsland 2006). Teema valikul lähtuti faktist, et psühhopaatiline isiksusehäire on väga tihedalt seotud kuritegevusega (Hare 1993; ref Ramsland 2006). Siit ka uurimustöö rõhuasetus, objekt ja subjekt – uurida erinevat liiki kuritegusid (vara- ja isikuvastaseid kuritegusid) sooritanud kinnipeetavaid ja leida nende seosed psühhopaatilise isiksusehäire joontega. Teooria põhjal on põhjust eeldada, et erinevate kuriteo liikidega ning kuritegusid sooritanud isikutega seostuvad erineval määral psühhopaatilisele isikukirjeldusele omased jooned. Käesoleva töö hüpoteesi püstitus põhineb eeldusel, et ka eesti kinnipeetavate hulgas esineb sarnaselt mujal maailmas kirjeldatuga psühhopaatilise isiksuse mustrid. Käesoleva lõputöö hüpotees on:

Liigi poolest erinevaid kuritegusid sooritanud isikud erinevad üksteisest psühhopaatilise isiksusehäire tunnusjoonte mustrite osas.

Hüpoteesi tõestamiseks ja võimalike ilmnevate seaduspärasuste ja seoste kirjeldamiseks kavandati uuring, mille sisuks on juhtumite kirjeldused koos vastava analüüsiga. Uuring kavandati lähtuvalt psühhopaatilise isiksusehäire konstruktist, mille eesmärgiks on uurida erineva kuriteo sooritanud kinnipeetavaid läbi juhtumianalüüsi.

1. DÜSSOTSIAALNE ISIKSUS

1.1 Antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksuse mõiste kujunemine

Düssotsiaalse isiksuse all kirjeldatakse Rahvusvahelise Haiguste Klassifikatsioonis (RHK-10 1995:199), mis lähtub inglisekeelsest originaalist: *International Classification of Diseases (ICD-10)*, välja antud WHO (*The World Health Organization*) poolt, tänapäeval selliseid termineid nagu sotsiopaatile, amoraalne, asotsiaalne, antisotsiaalne ja psühhopaatiline isiksus. Teises suuremas häireid kirjeldavas süsteemis - DSM (*Diagnostic and statistical manual of mental disorders*), välja antud Ameerika Psühhiaatrite Assotsiatsiooni (*American Psychiatric Association, APA*) poolt, on aja jooksul olnud kasutusel mitmeid nimetusi: DSM-I (1952) aegsest esialgsest sotsiopaatilisest isiksusehäirest on välja arenenud DSM-II (1968) antisotsiaalne isiksusehäire, mis DSM-III-s (1980) ja DSM-IV-s (1994) oli viimase ajani samuti kasutusel antisotsiaalse nimetuse all ning praeguseks kannab nimetust düssotsiaalne isiksusehäire (Eronen & Henriksson 2006). Antud lõputöö teooria keskendub läbi düssotsiaalse isiksuse kirjelduse psühhopaatilisele isiksusele.

Isiksusehäire kategooria kujunemisel on suurt rolli mänginud Philippe Pinel ja James Prichard. Katsel vaadelda kindlat antisotsiaalset käitumist, kui psühholoogilise ebanormaalsuse peegeldust, on huvitav ajalugu. 19. sajandi algul sõnastas Pinel *manie sans délire* („hullumeelsus ilma segaduseta”). Pinel valis sellise termini, et kirjeldada vägivaldselt hullumeelset (*manie*) isikut, kelle puhul ei täheldatud neid tunnetuslikke sümptomeid (*sans délire*), mis on ühisteks joonteks hullumeelsete seas (Kring jt 2006). Pinel (1806; ref Kreegipuu 2003) oli üks esimesi, kes märkas mõne oma täie mõistuse juures oleva patsiendi mõistusevastast käitumist. Sellised patsiendid käitusid impulsiivselt ja ennasthävitatavalt sellest hoolimata, et nad ise oma tegudest ja tegude tagajärgedest aru said. Pinel'i uus diagnoos tõi psühhiaatriasse täiesti uut tüüpi mõtlemise (üldise nihke): vaimsed häired ei pea alati tähendama mõtlemise- ja teadvusehäireid (Kreegipuu 2003:112-113).

James Prichard, inglise psühhiaater kirjeldas 1835. aastal seda häiret “moraalse hullumeelsusena”. Ta püüdis kirjeldada antisotsiaalset käitumist nii kaugel väljaspool eetilisi ja seaduslikke norme, et see tundus süüdimatuse vormina. Terminile vastas mees, kes oli näiteks kergest ärrituv aristokraat, kes piitsutab oma hobust, peksab koera surnuks või viskab talupoja naise kaevu. Lähtudes nendest näidetest on antisotsiaalne käitumine äärmiselt kõlvatu ja veider, mistõttu antisotsiaalne käitumine ilmselgelt eristub kriminaalsetest ja vägivaldsetest käitumisviisidest (King jt 2006). Niisuguse haige moraaliga isikutel puuduvad normaalsete inimeste kaasasündinud “loomulikud tunded” – õiguse-, headuse- ja vastutusetunne. Sellised kirjeldused kogusid populaarsust, muutusid hinnangulisteks siltideks ning hukkamõistuks. (Millon ja Davis 1995; ref Kreegipuu 2003:113). Selle liini jätkamine on andnud rikkalikult kirjeldusi ning hinnangulisi silte (Kreegipuu 2003:113).

Klassikalise psühhiaatria suuna esindajaks oli Kurt Schneider (1923/1950; ref Kreegipuu 2003:114), kelle vaated erinesid kõigest eeltooduist ja üldse enamuse oma kaasaegsete omadest selle poolest, et ta ei pidanud isiksusehäireid teiste vaimsete häirete eelastmeteks, vaid iseseisvateks häireteks, mis võivad esineda teistega koos või neist sõltumatult. Ta kirjeldas kümmet isiksusehäiret, mida võib psühhiaatri praksises sagedamini ette tulla. Need oleksid järgmised: 1) hüpertüümik, 2) depressiivne, 3) ebakindel, 4) fanaatik, 5) tähelepanuotsiv, 6) labiilne, 7) plahvatav, 8) tundetu, 9) tahtejõuetu ja 10) asteeniline isikus. Plahvatav isiksus on impulsiivselt vägivaldne, kaldub pahurusele, ründab ootamatult. Tundetutel isiksustel puudub kaastunne, nad on kalgid ja külmad nii võõraste kui omade vastu. (Schneider, 1923/1950; ref Kreegipuu 2003:114). Eelöeldust võib välja võtta, et antisotsiaalset ja psühhopaatilist isiksust iseloomustavad ajalooliselt plahvatav ja tundetu käitumine. Muuhulgas enne antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksuse mõiste kujunemist kasutati termineid plahvatav ja tundetu isiksus, mis iseloomustasid sotsiopaatilist isiksust,

Üha lahknevamad teooriad ja koolkonnad, üha kogunev kliiniliste kirjelduste hulk ja süvenevad segadused klassifikatsioonides viisid vajadusele info kuidagi korrastada ja ühtse statistika ning erialase suhtlemise tarvis kõigile ühtemoodi arusaadavasse keelde viia. Nii pandigi 1940ndate aastate lõpus alus Ameerika Psühhiaatrite Assotsiatsiooni DSM-süsteemile (*Diagnostic and statistical manual of mental disorders*). DSM-I, mis loodi aastal 1952 (APA; ref Kreegipuu 2003:116) sisaldas sotsiopaatilisi isiksusehäireid, kuhu

kuulusid ka antisotsiaalne isiksus ja teised sotsiaalselt lubamatud käitumisviisid, nagu homoseksuaalsus või alkoholism. Sotsiopaatilised isiksusehäired olid vaid üks alajoatus viiest. Ülejäänud 4 olid isiksusemuustrite häired, isiksusejoonte häired, spetsiifilised sümptomreaktsioonid ja mööduvad situatiivsed isiksusehäired. Psühhopaatiat kasvas sotsiopaatiast välja ning DSM-II-s, mis avaldati 1968, asendati mõiste sotsiopaatiline isiksus mõistega antisotsiaalne isiksus (sealhulgas psühhopaatiline isiksus). DSM-II-diagnoosimisel hakati lisaks sotsiaalselt kõrvalekalduvale käitumisele rõhutama ka inimese enese poolt tajutava distressi olemasolu. DSM-III-s, mis ilmus 1980. aastal, hakati isiksusehäireid asetama eraldi teljele ning defineerima diagnostiliste kriteeriumite kaudu. See tähendab, et 11 isiksusehäiret grupeeriti kolme klastrisse: a) veidrad ehk ekstsentrilised (paranoidne, skisoidne, skisotüüpne); b) dramaatilised ehk emotsionaalsed (antisotsiaalne, mille alla kasutusel psühhopaatiline isiksusehäire; piirialane, hüsteeriline, nartsislik); c) ärevad ehk kartlikud (kompulsiivne, vältiv, sõltuv, passiiv-agressiivne). 1994. aastal ilmus DSM-IV, mis isiksuse häirete jaotuste ja nimetuste osas sarnaneb üldiselt DSM-III-ga. (Kreegipuu 2003:1116-118)

Käesolevaks ajaks on muu hulgas kasutusel nii mõisted antisotsiaalne ja kui ka psühhopaatiline isiksus. Vastavalt RHK-10-le kirjeldatakse neid termineid düssotsiaalse isiksuse häire mõiste all. Ka DSM-süsteemis asendati mõiste antisotsiaalne isiksus mõistega düssotsiaalne isiksus, kuna antisotsiaalset samastati liiga tihti asotsiaalsega ja diagnoos muutus valesti tõlgendatavaks ja sidistavaks. Suurt rolli antisotsiaalse ja psühhopaatilise isiksuse arenguloos omavad teadlased Hervey Cleckley ja Robert Hare.

1.2 Düssotsiaalse ehk antisotsiaalse isiksusehäire olemus

Düssotsiaalsele isiksusele on iseloomulik sotsiaalsete kohustuste ja normide eiramine ning rikkumine (nt seaduste rikkumine). Sellise isiksusehäirega inimene on hoolimatu teiste tunnete suhtes. Düssotsiaalse isiksusehäirega isiku käitumine on vastuolus ühiskonnas kehtivate sotsiaalsete normidega. Negatiivsed kogemused, nagu näiteks karistused, käitumisviisi eriti ei mõjuta. Selle isiksusehäirega isik ei suuda taluda ebaõnnestumisi ning võib kergesti muutuda agressiivseks ja vägivaldseks. Ta kaldub teisi süüdistama ja

õigustab oma käitumist, millest tulenevalt on ta pidevalt vastuolus ühiskonnas kehtivate normidega (Eronen ja Henriksson 2006:308-309).

Düssotsiaalse isiksusehäirega inimene ei käi tööl, ei hoolitse oma laste ega teiste töövõimetute lähedaste eest, ei maksa võlgasid ega makse, rikub nii suuremaid, kui ka väiksemaid seadusi ja on enamasti politsei või kohtu kätte sattunud ja karistatud. Selle isiksusehäire kirjeldustes on domineerinud sotsiaalsed tunnused, aga on leitud ka isiksuseomadusi. Düssotsiaalne isiksus kaldub impulsiivsele, planeerimata käitumisele. Ta ärritub väga kergesti ja muutub agressiivseks ning tal on kõrgem erutuvuslävi kui normaalsetel kurjategijatel. Sellega saaks seletada, miks ta erutumiseks põnevust otsib ning reaalsust karistustest ei õpi. Düssotsiaalsele isiksusele on omane kalk hoolimatus teiste tunnete suhtes. Kindlaid ja kestvaid suhteid asendavad kiiresti loodavad näilised ja lühiajalised tutvused. Arvatakse, et sellised häirega inimesed on võimetud tundma süüd ja õppima kogemusest (nt. karistusest). Nad kalduvad teisi süüdistama ja end õigustama (Kreegipuu 2003:123).

Düssotsiaalse isiksusehäire all kannatava inimese lapsepõlve on sageli kuulunud enurees, uneskäimine või mitmesugused julmad teod (nt loomapiinamine). Alates murdeast avaldub tüüpiline düssotsiaalne käitumine. Üle 45-aastastel muutub häire harvemaks. Ühe USA-s läbiviidud ulatusliku uurimuse järgi kannatab düssotsiaalse isiksusehäire all 2-3% USA rahvastikust. Häire on meessoost isikutel kolm või neli korda sagedasem kui naissoost isikutel. Narkomaanidel või näiteks kurjategijatel võib düssotsiaalset isiksusehäiret esineda isegi kuni kümme korda rohkem kui kogu rahvastikus. Psühhoanalüütiline psühhoteraapia või terapeutiline kompleksravi ei ole düssotsiaalse isiksusehäire puhul osutunud efektiivseteks ravimeetoditeks. Vahel need meetodid hoopis muudavad patsientide ebasotsiaalseid iseloomujooni tugevamaks. Paremaid tulemusi on saadud täpsemalt struktureeritud ja rangemalt kontrollitud programmidega, mis aitavad patsientidel kohaneda ühiskonnaga. (Eronen ja Henriksson 2006:309).

Lähtudes DSM-IV-st (Eronen ja Henriksson 2006:310), iseloomustatakse düssotsiaalset isiksust järgmiste tunnuste abil :

A. Ulatuslik käitumismuster, mis ei arvesta teisi inimesi ja rikub nende õigusi. Algab enne 15. eluaastat ja esineb vähemalt kolm kriteeriumi järgmistest:

1. Ebaõnnestunud kohanemine sotsiaalsete normidega ja sellega kaasnevad seaduserikkumised korduvate vangistamiseni viivate tegude näol.
2. Valelikkus, mis avaldub korduva valetamisena, vale nime all esinemisena või teiste petmisena omakasupüüdlikel eesmärkidel.
3. Impulsiivsus või võimetus asju ette planeerida.
4. Ärrituvus ja agressiivsus, mis avaldub korduvate kakluste või kallaletungidena.
5. Ükskõiksus enda ja teiste turvalisuse suhtes.
6. Pidev vastutustundetus, mis avaldub töö- ja majanduslike kohustuste korduva täitmata jätmisena.
7. Kahetsustunde puudumine, mis avaldub hoolimatusena teistele põhjustatud kahju suhtes või ratsionaliseerimisena.

B. Vanus vähemalt 18 aastat.

C. Andmeid enne 15. eluaastat alanud käitumishäirete kohta.

D. Düssotsiaalne käitumine ei esine mitte ainult skisofreenia või maniakaalse episoodi ajal.

(Eronen ja Henriksson 2006:310)

Tulenevalt RKH-10-st (1995:198-199) on düssotsiaalse isiksusehäirega inimese käitumine märkimisväärses vastuolus sotsiaalsete normidega ning millele on iseloomulik:

- a) kalk hoolimatus teiste tunnete suhtes;
- b) muutumatu vastutustundetu hoiak teiste suhtes ning sotsiaalsete normide, reeglite ja kohustuste eiramine;
- c) puuduvad kindlad pikaajalised suhted, kuigi suhete loomisega pole probleeme;
- d) ärritub väga kergesti, mistõttu muutub tihti agressiivseks ja vägivaldseks;
- e) ei tunnetata süüd ega suuda õppida kogemustest, näiteks karistustest;
- f) kaldub teisi süüdistama ja ennast õigustama

Diagnoosi võib kinnitada lapse- ja noorukieas esinenud käitumishäire, mida võib-olla polegi alati esinenud. (RKH-10 1995:198-199)

Eeltoodust nähtub, et düssotsiaalse isiksusehäire mõiste definitsioon nii DSM-IV-s kui ka RHK-10-s on üpriski sarnane. Siiski esineb erinevusi nii düssotsiaalse isiksusehäire kirjeldamisel kui ka diagnoosimisel lähtuvalt neist kahest süsteemist. DSM-IV-s tuuakse tähtsate düssotsiaalset isiksusehäiret iseloomustavate omadustena terminites välja valelikkus ja impulsiivsus. RHK-10-s vastavad punktid aga puuduvad. Samas on RHK-10-s olemas üks düssotsiaalset isiksusehäiret iseloomustav tunnus, kalduvus teisi süüdistada ja

selle juures ennast õigustades, mis aga DSM-IV-i loetelus puudub. Lisaks toob DSM-IV välja punkti, kus düssotsiaalset käitumist ei esine mitte ainult skisofreenia või maniakaalse episoodi ajal, RHK-10-s vastav märkus selle kohta puudub. Väiksemaid erinevusi esineb veel mõlema süsteemi loetelude ülesehitustes, kuid düssotsiaalse isiksusehäire definitsioon on põhimõtteliselt sama.

Juba üle poole sajandi enne tänapäevaste kirjelduste tekkimiseni suutis sarnaseid iseloomulike jooni kirjeldada Cleckley (1941; ref Ramsland 2006) oma teoses *Mask of Sanity*. Sel ajal tõi ta välja 16 tunnust, mis moodustasid perspektiivi ning spetsiifilise käitumise mustri. Tol ajal olid sellised tunnused järgmised: 1) pealiskaudne võlu ja nõ "hea" intelligentsus, 2) eksiarvamustel olemine ja teised märgid irratsionaalsest mõtlemisest, 3) närvilisus ja teised märgid psühhoneurootilisest häirimisest, 4) ebakindlus, 5) ebatõepärane ja ebasiiras, 6) kahetsuse või häbi puudumine, 7) ebavõrdsus motiveerituna antisotsiaalsest käitumisest, 8) nõrk kohtumõistmine ja pidev läbikukkumine õppimaks vigadest, 9) patoloogiline egotsentrilisus ja võimetus armastada, 10) teeseldud reaktsioonide vähesus, 11) spetsiifiline intuitsiooni puudumine, 12) vastutuse puudumine isikutevahelistes suhetes, 13) fantastiline ja ebameeldiv käitumine, mis kaasneb joomisega või vahel ilma selleta, 14) harva esineb enesetappe, 15) seksuaalelu impersonaalne, tühine ja puudulik ja 16) läbikukkumine järgida ükskõik millist eluplaani (Black ja Larson 1999). Need 16 tunnust andsidki tõuke edasiste spetsiifiliste iseloomujoonte väljauurimiseks, et paremini kirjeldada düssotsiaalset isiksust. Kuigi psühhopaatilist isiksusehäiret diagnoositakse düssotsiaalse või antisotsiaalse isiksusehäire all, leidub nende vahel ka erinevusi. Antisotsiaalse ja psühhopaatse käitumise ühine joon on seaduste rikkumine (Kring jt 2006). Nende põhierinevus seisneb selles, et psühhopaatia sisaldab nii isiksuse kui ka käitumisega seonduvaid jooni (Ullrich ja Marneros 2004).

1.3 Psühhopaatilise isiksusehäire olemus

Psühhopaatia keskendub mitte niivõrd antisotsiaalsele käitumisele vaid psühhopaadi mõtetele ja tunnetele. Psühhopaatia mõiste üle on palju arutletud, kuid tavaliselt on seda defineeritud kui isikutevaheliste või käitumuslike omaduste kogumit, kuhu kuuluvad näiteks egotsentrilisus, impulsiivsus, vastutustundetud, madal emotsionaalsus,

empaatiavõime, süütunde või kahetsuse puudumine, manipuleerimisvõime ja pidev sotsiaalsete normide rikkumine. Psühhopaatide kuriteod on näiteks külmaverelised ja kahetsuseta sooritatud mõrvad, mis on toime pandud ilma kindla põhjusega. Nad võtavad seda, mida tahavad ja nad teevad seda ilma igasuguse süü- ja kahetsustundeta. (Cleckley 1976; Hare 1993; ref O'Connor 2005)

Kuigi enamus ühiskondi peab psühhopaate kurjategijateks, tuleb siiski eristada psühhopaadi käitumist kuritegelikust käitumisest. Ühiseks aksioomiks psühholoogias on kujunenud see, et enamus psühhopaate on antisotsiaalsed isiksused, aga kõik antisotsiaalsed isiksused ei ole psühhopaadid. 75-80% kinni peetud isikutest kannatavad düssotsiaalse isiksusehäire all ning vaid 15-25% kinni peetud isikutest on psühhopaadid (Hart ja Hare 1989; ref Kring jt 2006). Kurjategijad ja düssotsiaalse isiksusehäirega inimesed panevad vananedes vähem kuritegusid toime, aga psühhopaatide puhul sellist nähtust ei esine. Psühhopaatidel on suurem kalduvus retsidiivismile. (Cleckley 1976; Hare 1993; ref O'Connor 2005)

Psühhopaatilise isiksuse käitumismuster hälbib märgatavalt normaalse indiviidi suhtumisest kultuuri ja ühiskonda. Selline püsiv muster on paindumatu ja laialt levinud nii inimestevahelistes kui ka sotsiaalsetes situatsioonides. Mustrid on stabiilsed ja kauakestvad ning otsides nende algust võib jõuda tagasi noorukiikka või varajasse täiskasvanuikka (APA 1994; ref Grann 1998).

Psühhopaatilisi isiksusi saab eristada 4 alltüübi järgi. Esimese ja teise alltüübi eristuse koostas Ceckley (1941; ref O'Connor 2005). I alltüüp on **haiglaslikud psühhopaadid**, kes muutuvad raevukateks ja pöörasteks palju lihtsamalt ja tihedamalt kui ülejäänud alltüübid. Sellised psühhopaadid on üldiselt mehed, kellel on tugev seksuaalne orientatsioon. Neid iseloomustab tugev iha, aga ka sõltuvus narkootikumidest, kleptomaania, pedofiilia ja igasugune keelatud või seadusvastane himu rahuldamine. Sellise psühhopaadina on tuntud näiteks Bostoni kägistaja. II alltüüp on **karismaatilised psühhopaadid**, kes on võluvad ja atraktiivsed valetajad. Mõned neist on õnnistatud mõne andega, mida nad kasutavad teistega manipuleerimiseks. See alltüüp võib tihti hakata uskuma enda väljamõeldisi. Sellist tüüpi psühhopaadid on vastutustundetud. III alltüübi esindajad on **esimese astme psühhopaadid**, kes ei reageeri karistusele, mõistmisele, stressile ega ka hukkamõistule. Selle alltüübi psühhopaadid on võimelised enamuse ajast

varjama antisotsiaalseid impulsse, aga mitte südametunnistuse pärast, vaid sellepärast, et neile on see niimoodi kasulik. On ebaselge, kas antud alltüübi psühhopaadid üldse mõistavad oma enda sõnasid. IV alltüüpi esindavad **teise astme psühhopaadid**, kes on riskivõtjad, aga ka rohkem stressi reaktiivsed, vastuvõtlikud süüle. Sellist tüüpi psühhopaadid on uljad, seiklushimulised, omapärased inimesed, kes hakkavad mängima enda reeglite järgi juba varajases eas. Nad elavad, olles pidevalt kiusatuses. (Cleckley 1941; ref O'Connor 2005)

Suurt rolli psühhopaatilise isiksusehäire ehk psühhopaatia mõiste kujunemisel on mänginud Robert Hare. Lisaks mõistete väljatöötamisele on aidanud ka psühhopaatia diagnoosimisel ja iseloomulike joonte leidmisel. Hare on tegutsenud enam kui 3 aastakümnet psühhopaatia olemuse ning järelduste uurimise kallal (Ramsland 2006). Tema arendas välja niinimetatud psühhopaatia diagnoosimise meetodika ehk PCL-i (*Psychopathy Checklist*, 1981) ja selle uuendatud versiooni ehk PCL-R-i (*The Psychopathy Checklist-Revised*, 1985) ning varjestatud (sõeltest) versiooni ehk PCL-SV, (*Psychopathy Checklist : Screening Version*, 1995), et anda usaldusväärne ning kehtiv hinnang psühhopaatia kohta. PCL:SV (Hart, Hare ja Cox 1995; ref Cooke jt 1999) koostati täiendamaks PCL-R-i (Hare 1991; ref Cooke jt 1999) ja kasutamiseks väljaspool kohtutoiminguid. PCL:SV kasutamine võtab vähem aega ja nõuab vähem täpsemat informatsiooni kui PCL-R. PCL:SV võib nimetada PCL-R-i efektiivseks lühendatud tuletiseks (Cooke jt 1999). PCL-SV struktuur oli sarnane PCL-R-i struktuurile, kuid 20 tunnuse asemel oli 12 tunnust (Ramsland 2006). Kaheksa tunnust kaheteistkümnest on väga sarnased neile, mis on välja toodud PCL-R-is (Cooke jt 1999).

Hare PCL-R-i 20-tunnuseline nimekiri baseerub Cleckley 16-tunnuselisel nimekirjal (Cleckley, 1941; Hare, 1985; ref O'Connor 2005) ja seda hinnatakse 3-me punkti skaalas: 0 – iseloomujoone puudumine, 1 – mingisugune või võimalik esinemine, 2 – kui iseloomujoont või omadusi, mis on kirjeldatud punktis on võimalik defineerida antud ajahetkel. Koguskoor võib varieeruda 0-st 40-ni, ulatuses milles isik langeb ühte psühhopaatia kliinilise konstruktiga. Punktisumma 30 võimaldab määrata psühhopaatia diagnoosi esinemist (Grann 1998).

PCL-R-i tunnused on grupeeritud kahe faktori järgi: isikutevaheliste suhete tunnuste ehk tunnuste, mis võivad ilmnedas siis, kui psühhopaat suhtleb teiste inimestega ning sotsiaalse

hälbiva elustiili järgi. **Isikutevaheliste suhete ehk I faktori tunnused**, PCL-i järgi oleksid järgmised: 1) libekeelsus ja pinnapealne võlu, 2) suurejooneline eneseväärtustamine, 3) vajadus stimuleerimise järele ja ohtlikkus igavusest, 4) patoloogiline valetamine, 5) petmine ja manipuleerimine, 6) kahetsuse ja süütunde puudumine, 7) madal emotsionaalsus, 8) kalkus ja empaatiavõime puudumine, 9) impulsiivsus ja 10) nõrk käitumise kontroll. **Sotsiaalse hälbiva elustiili ehk II faktori tunnused** oleksid aga järgmised: 11) valimatu sugueluga seksuaalne käitumine, 12) parasiidne eluviis, 13) vastutustundetud, 14) varajased käitumis-probleemid, 15) reaalsuse mittetajumine, pikaajaliste eesmärkide puudumine, 16) palju lühiajalisi abielusuhteid, 17) noorsoo delinkventsus, 18) vabakslaskmistingimuse tühistamine, 19) suutmatust vastutada oma tegude eest ja 20) kriminaalne mitmekülgsus. (Hare, 1985; ref O'Connor 2005)

Varasemalt on tehtud palju katseid, et seostada kriminaalsust spetsiifiliste isiksuseomadustega, aga ükski neist pole olnud nii edukas kui PCL-R (Grann 1998). PCL-R-i 20-tunnuseline nimekiri on tõestanud oma paikapidavust ning on kasutusel üle kogu maailma. PCL on tõestanud oma kasulikkust psühhopaatia hindamisel mitmetes kohtu- (Hart ja Hare 1989; ref Grann 1998) ja korrektsioonisätetes (Hart, Kropp ja Hare 1998; Shine ja Hobson 1997; ref Grann 1998). Olemasolevad uurimused teatavad PCL paikapidavusest naiste (Rutherford 1998; Salekin 1998; ref Grann 1998), etniliste vähemuste (Kosson, Smith ja Newman 1990; ref Grann 1998) ning noorukite ja laste puhul (Rogers 1997 ja Frick 1994; Blair 1997; Lynam 1997; ref Grann 1998). Samas pole tänapäeval teadaolevalt olemas ühtegi efektiivset ravi sellise häire jaoks. Fakt on see, et ravi võib mõjuda negatiivselt ning aidata kaasa kriminaalse retsidivismi tekkele. (Grann 1998)

2. PSÜHHOPAATIA UURINGUD ERINEVATES SIHTGRUPPIDES

Läbi aastakümnete on läbi viidud erinevaid psühhopaatiat käsitlevaid uurimustöid, et leida üha uusi seoseid psühhopaatia ja kriminogeensuse vahel. Palju on uuritud ka PCL-R-i paikapidavust. Valdavalt on uurimusi läbi viidud vangla populatsioonides.

PCL-R-i ja PCL-SV-i psühhomeetriselised omadused, mis seonduvad psühholoogiliste ja käitumuslike omadustega, on leidnud kinnitust paljudes uuringutes ja riikides, nagu näiteks Põhja-Ameerikas, Rootsis ja Inglismaal (Hare jt 2000). PCL-i ja teise versiooni PCL-R-i võime ennustada allumist ravile on olnud nii märkimisväärne Põhja-Ameerikas kui ka Inglismaal, et sellest tulenevalt Inglismaa vanglasüsteemis arendatud uusi raviprogramme psühhopaatiliste kurjategijate jaoks. Autorite väitel on kultuuride vahelise uurimuse osas, kus kasutati PCL, jäänud teha palju tööd, mitte ainult ennustamise võime tõestamiseks, vaid ka kõikides teistes aspektides, mis puudutavad konstrukti paikapidavust. Varasemate uurimuste ning nende oluliste avastuste põhjal tuleks määrata see ulatus, kus PCL-R-i kasutamisega saaks hõlbustada käitumise riskihindamist asjakohastes kriminaalõigussüsteemides. See peaks olema teostatav erinevates kohtuprotsessides ning rassilistes, etnilistes ja kultuurilistes populatsioonides (Hare jt 2000).

Pidevad vastuolud teiste inimeste ja ühiskonnaga, madal emotsionaalsus, teiste ärakasutamine ning kriminaalse olemuse esilekerkimine juhtisid teadlasi psühhopaatia uuringutele noorte ja laste hulgas. Psühhopaatiat leiti seoses vanglasisesse vägivaldaga vangistatud alaealiste kurjategijate hulgas, varajase kriminogeense tee alusega, agressiivsuse, vägivaldse või kriminaalse rünnakuga noorte kurjategijate hulgas. Ühe uurimuse käigus selgus, et psühhopaatilised noored kurjategijad on rohkem toime pannud süütamisi ja on olnud oma tüdruksõpradega sundivad ning kontrollivad või kasutanud jõudu või survet saavutamaks seksuaalset kontakti naissooga nende tahte vastaselt. Uurimuse käigus seostati psühhopaatia vanglasisesse vägivaldse retsidivismi ja vägivaldse retsidivismiga üldiselt. Leiti, et kõik kirjeldatud seosed psühhopaatia ja vägivaldse retsidivismi vahel on tekkinud tulenevalt negatiivsetest isiksuseomadustest, nagu näiteks impulsiivsus, varajased käitumisprobleemid ja antisotsiaalne või ebastabiilne elustiil (Långström ja Grann 2002).

Lilienfeld ja Andrews (1996; ref Sandoval jt 2000) uurisid seoseid psühhopaatilise isiksuse mõõdiku (*Psychopathic Personality Inventory*, PPI) ja nelja teoreetiliselt seotud konstrukti omaduste (empaatia, agressioon, töö eetika ja piiripealne isiksusehäire) vahel. Nagu ka ennustati oli PPI-l märkimisväärne negatiivne seos empaatiaga, aga märkimisväärselt positiivsem agressiooni ja piiripealse isiksusega. Negatiivse seose puhul tähendab see seda, et mida rohkem mõõdeti psühhopaatiat, seda vähem empaatiat. Ka selle uuringu tulemused kinnitasid psühhopaatilise isiksuse mõõdiku ülesehituse paikapidavust korrektsiooni valimi puhul. (Sandoval jt 2000)

Paljude psühhopaatia-alaste uurimuste uurimisobjektiks on olnud täiskasvanud isikud (Murrie ja Cornell 2000). Hollandi jt. (1981) poolt kavandatud uuringu eesmärgiks oli muuhulgas uurida psühhopaatia avastamise võimalusi täiskasvanud kurjategijate hulgas, kasutades psühhopaatia mõõdikut. Uurimustöö käigus leiti, et suhteliselt madala intelligentsusega kurjategijatel, kes omavad piiratud käitumuslikku repertuaari, on raske lahendada inimestevahelisi probleeme ja ohjeldada seksuaalseid ning majanduslikke frustratsioone nii, nagu seda mittevägivaldsed suudavad (Megargee 1970 ja Monahan 1975; ref Holland jt 1981). Lähtudes intelligentsuse tasemest, uuris Heilbrun (1979) seost psühhopaatia, vägivalda ja kriminaalse käitumise impulsiivsuse vahel valge nahavärvusega kinnipeetavate hulgas. Vastupidiselt varasematele uuringutele leiti, et psühhopaatia on vägivalda ette ennustav tegur, aga seda vaid madalama intelligentsusega kinnipeetavate puhul. Piiratud intelligentsusega psühhopaadid näitasid üles kõrget impulsiivsust oma kuritegude kordasaatmisel, mis oli suhteliselt sarnane nii-öelda “helgemate” psühhopaatide ja mittepsühhopaatide intelligentsuse tasemele. (Heilbrun 1979)

Rootis uurisid Grann jt (1999) isiksusehäirega kurjategijate grupe ja leidsid, et psühhopaatia on seotud vägivaldse retsidivismiga. Ilmnes, et ükski kriminaalset käitumist iseloomustavatest riskifaktoritest, nagu näiteks narkootiliste ainete kuritarvitamine, korrarikkumised lapsepõlves, eelmiste süüdimõistmiste arv vägivaldsete kuritegude eest, vanus, karistuste pikkus või tüüp, ei defineerinud paremini vägivaldset retsidivismi, kui seda tegi psühhopaatia (Grann jt 1999).

Ullrich ja Marneros (2004) uurisid ICD-10 isiksusehäirete põhidimensioone, et analüüsida seost tavalise kriminaalse käitumise ja kriminaalsuse ajaloo parameetritega. Üldiselt olid

antud uurimuse tulemused sarnased neile, kus oli kasutatud DSM-III isiksusehäire skooore. Ainsaid erinevused tekkisid ICD-10 isiksusehäirete põhidimensioonide uurimisel, neid seletati isiksusehäirete erinevate konstruktide läbi. Kuigi psühhopaatia diagnoosid ei ole praegu kaasatud nendes diagnostika süsteemides, viitavad avastuste autorid siiski psühhopaatilise isiksusehäirega tihedalt seotud düssotsiaalse isiksusehäire muustritele, mille skoorid moodustavad psühhopaatilise isiksusehäire Seda seost saab suute tõenäosusega kasutada impulsiivsuse, vaenulikkuse ja vägivaldsete kurjategijate ära tundmiseks.

Cunningham'i ja Reidy 1998 aastal ilmunud artiklis kirjeldatakse mitmeid uuringuid, mis käsitlevad psühhopaatilise isiksuse ja vangalasiseste kuritegude seoseid. Nt Wong (1984) uuris vanglafaile ja leidis, et psühhopaatilise isiksusehäirega kinnipeetavad olid sagedamini seotud vanglasiseste kuritegudega. Sama avastuseni jõudsid ka Forth, Hart ja Hare (1990), kes kirjeldasid seoseid PCL-R mõõdiku skooride ja vanglasiseste vägivaldsete ning agressiivsete kuritegude vahel. Sarnase efekti avastasid Molto jt (1996), kes uurisid PCL-R mõõdiku paikapidavust eesmärgiga kategoriseerida vägivaldset ja agressiivset käitumist Hispaania vanglates. Grupeerimiseks jagati kinnipeetavad kolme gruppi, kus I grupi moodustasid PCL-R mõõdikul madalaima skoori saanud kinnipeetavad, II grupi moodustasid PCL-R mõõdikul keskmise skoori saanud kinnipeetavad ja III grupi moodustasid PCL-R mõõdikul kõrgeima skoori saanud kinnipeetavad. Kõrgeima skoori saanud kinnipeetavad paistsid silma tõsiste vanglareeglite rikkumisega ja rikkumiste arvuga. Samas kui madalaima skooriga kinnipeetavad kohanesid paremini vanglateskonnaga ja ei eksinud oluliselt vanglareeglite vastu. (Wong'i 1984, Forth, Hart ja Hare 1990, Molto jt 1996; ref Cunningham ja Reidy 1998)

Eelpool toodud uurimustöödest nähtub, et PCL-R on parim meetod tuvastamiseks psühhopaatia. PCL-R-il on suurepärased psühhomeetriselised omadused, mis on leidnud kinnitust tulemuste paikapidavuse, struktuurilise loogilisuse ja testide võrgustiku usaldusväärsuse näol (Hare 1990; Altermann jt 1993; Hart ja Hare 1989; Lilienfeld 1998; ref Grann 1998). Paljud faktori-analüütilised uurimused on näidanud, et PCL-R on stabiilne kahe faktoriline struktuur, mis vastab psühhopaatia konstrukti kahele dimensioonile (Hare 1990; Harpur jt 1989; Templeman ja Wong, 1994; Darke 1998; ref Grann 1998). Väga efektiivne PCL tuletis on ka PCL:SV, mida on palju kasutatud PCL-R täiendamiseks väljaspool kohtutoiminguid (Cooke jt 1999).

Maailmas on tehtud katseid diagnoosida psühhopaatiat antisotsiaalsest isiksusehäirest lähtsuvalt. Edens jt (2000) uurisid oma töös Morey poolt 1991 aastal loodud antisotsiaalsete joonte mõõdiku ehk isiksuse hindamise loendi - PAI (*The Personality Assessment Inventory*) abil psühhopaatiat kurjategijate seas ja seda läbi kahe uuringu. Esimeses uurimustöös uuriti 46 kohtupsühhiaatria patsienti, kelle puhul rakendati PCL:SV-d (Hart, Cox ja Hare 1995). Teises uurimustöös uuriti 55. seksuaalkurjategijat, kelle puhul rakendati PCL-R-i (Hare 1991). Antisotsiaalsete joonte mõõdikuga saadud skoorid olid väga tihedalt seotud PCL:SV koguskooriga ja mõõdukalt seotud PCL-R koguskooriga. Antisotsiaalsete joonte mõõdik tõi välja pigem psühhopaatia käitumuslikke sümptomeid (II faktor) kui isikutevahelisi ja tunnetuslikke sümptomeid (I faktor). Antisotsiaalse joonte mõõdikul oli ka madal diagnostiline tõhusus, hoolimata sellest, et oli võimeline psühhopaatiat diagnoosima. (Morey 1991, Hart, Cox ja Hare 1995 Hare 1991; ref Edens 2000)

Nagu eelmisestki lõigust nähtub esineb teistsuguste psühhopaatia mõõdikute kasutamisel metodoloogilisi puudujäärke. Erinevate psühhopaatia mõõdikute hindamisel on esinenud vähemalt kaks suurt metodoloogilist probleemi. Esiteks, paljud psühhopaatia mõõdikud on mõõdukalt seotud PCL-i ja PCL-R-i teise dimensiooniga ning esimesega seos puudub (Harpur jt 1989; ref Sandoval jt 2000). Järelikult sobivad osa psühhopaatia mõõdikuid rohkem hindama mittespetsiifilist käitumishäiret nagu antisotsiaalsus, mitte psühhopaatia isiksuseomadusi (Lilienfeld 1994; ref Sandoval jt 2000). Teiseks, mõned autorid rõhutavad, et selliste mõõdikute kasutamine psühhopaatide peal ei anna usaldusväärseid tulemusi (Haynes jt 1995; ref Sandoval jt 2000) Teatavasti on psühhopaadid tuntud oma kalduvuse poolest valetada (Hare 1989; ref Sandoval 2000) ning neile poleks probleem ära petta kergema ülesehitusega mõõdikuid.

3. JUHTUMIANALÜÜSID

3.1 Uurimismeetod

Uurimismeetodiks on juhtumianalüüs, millele lisandus ka toimikute analüüs. Juhtumianalüüsi läbiviimiseks töötati välja küsitluse skeem (LISA 1), intervjuu küsimustena. Küsimuste koostamisel lähtuti Hare (1989; ref Grann 1998, O'Connor 2005) poolt välja töötatud küsimustiku PCL-R 20-tunnuselisest psühhopaatilise isiksusehäire konstruktist. Intervjuu-skeemis vastab iga põhiküsimus ühele PCL-R-i nimekirja tunnusele. Intervjueerimisel kasutati diktofoni ning tehti märkmeid.

Intervjuu skeem kohendati vestluseks kinnipeetavaga. Niimoodi tekitati võimalus suhelda intervjueeritavaga silmast silma ning samas jälgida ka kinnipeetava kehakeelt. Selline meetod andis võimaluse kasutada lisaküsimusi tulenevalt intervjueeritava enda ja tema kuriteo iseloomust. Küsimused koostati nii, et intervjueeritaval poleks ebamugav vastata. Seetõttu esitati selliseid küsimusi, mis pealtnäha olid lihtsad ega puudutanud otseselt intervjueeritava kuritegusid. Lõputöös eeldatakse, et sellise alternatiiviga on võimalik saada suhteliselt usaldusväärsemaid tulemusi kui ankeetküsitlusega. Ankeetküsitlus välistati lähtuvalt eelnevatest uuringutest mis leidsid, et selliste mõõdikute kasutamine psühhopaatide peal ei anna usaldusväärseid tulemusi, näiteks kuna psühhopaadid on tuntud oma kalduvuse poolest valetada ning neile poleks probleem ära petta kergema ülesehitusega mõõdikuid (Haynes jt 1995; Hare 1989; ref Sandoval 2000). See tähendab, et ankeetküsitlus võib kinnipeetavate jaoks olla liiga läbinähtav ning sellele vastates on kinnipeetavatel piisavalt aega andmaks valesid vastuseid. Eelneva põhjal järeldatigi, et intervjuu-skeem on parim variant kogumaks usaldusväärset teavet juhtumianalüüsiks.

Intervjueeriti vähemalt kolme kinnipeetavat, kes olid toime pannud isikuvastaseid kuritegusid, ja vähemalt kolme kinnipeetavat, kes olid sooritanud varavastaseid kuritegusid. Kinnipeetavate valikul lähtuti kurjategijate ja kuriteo iseloomust ning laadist.

Intervjuu läbiviimiseks võeti kinnipeetavate nõusolek nende intervjuerimiseks, nende toimikutega tutvumiseks ja nende isiklike andmete kasutamiseks lõputöös. Kinnipeetavalt nõusoleku kohta küsimisel tutvustati talle kõiki tingimusi, mis kaasnevad uurimustöö uurimusobjektiks olemisega. Samuti garanteeriti kinnipeetavatele anonüümsus ning andmete konfidentsiaalsus.

Kinnipeetavate toimikute analüüsil uuriti kuriteo iseloomu ning asjaolusid ning seda, mis laadi kuriteos kinnipeetav nii viimasel kui ka eelnevatel kordadel süüdi on mõistetud. Toimiku analüüsist saadud info põhjal kohandati ka intervjuu käiku, näiteks erinevate küsimuste ja lisaküsimuste osakaalu. Intervjuerimiseks valiti välja erineva taustaga isikuvastaseid ja varavastaseid kuritegude sooritanud kinnipeetavad. Intervjuu võeti linti, vajadusel esitati lisaküsimusi ning tähelepanekuid intervjueritava kehakeele kohta, et tuvastada juba kinnipeetava taustainfost lähtuvale teadmisele lisaks täiendavalt veel seda, näiteks milliste küsimuste juures tundis kinnipeetava ennast vabalt ja kindlalt (ehk siis jutt vastab tegelikkusele ning kajastav on kooskõlas kinnipeetava hoiakute ja väärtustega), millised küsimused tekitasid pinget või ebameeldivust (kas kajastav on vastuolus kinnipeetava hoiakute ja väärtustega või ei soovi ta sellest rääkida või räägib tegelikkusele mittevastavat juttu). Küsitleti ka vanglaametnikke, kes on kokku puutunud uuritavate kinnipeetavatega. Kogutud informatsioon on esitatud juhtumite kirjelduste (LSAD 2-7) ja tulemuste analüüsina.

3.2 Varavastaste kuritegude analüüsid

3.2.1 I juhtumianalüüs

Intervjuust selgub, et A näol on tegemist suhteliselt vastuolulise isiksusega, sest ühele kindlale isikutüübile iseloomulikud jooned on tema puhul jäänud hägusaks. Psühhopaatilist isiksust ei iseloomusta kartus midagi välja öelda ja sama saab väita ka A puhul, kes on otsekohene ega ei mõtle alati tagajärgedele. Ta püüab pigem ennast tagasi hoida ja mitte sattuda konflikt, kui teda taga räägitakse. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest väldib A igasuguseid riske. A sõnul ta ei poolda valetamist, mis on eriti iseloomulik psühhopaatilisele isiksusele. A eelistab tõde vaele. Samas lähtudes ülejäänud iseloomujoontest ja A kuriteos iseloomust on üsna kaheldav, kas A räägib alati tõtt.

Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest, ei ole A eriti osav inimestega manipuleerimisel. Tema on pigem see ohver, kellega on manipuleeritud. Psühhopaatilisele isiksusele on iseloomulik kahetsuse ja süütunde puudumine, mis on märgatav ka A puhul. A ei ole võimeline ennast oma kuriteos süüdi tunnistama, mistõttu puudub ka kahetsustunne. Ta kipub süüdistama hoopis teisi isikuid. Vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele pole A puhul märgatav madal emotsionaalsus. A suudab vajaduse korral olla vähem emotsionaalne, kuid peab kõrgemat emotsionaalsust vanglas kasulikumaks. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele, kel puudub igasugune empaatiavõime, pole ka A mõelnud sellele, mida tema kuriteos kannatanu pidi läbi elama.

Erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab A kontrollida oma käitumist ning peab töökohta oluliseks sissetulekuallikaks. A ei ole abielus ning karistuse kandmise ajal on tal suhe juba teise tüdruksõbraga. Tüdruksõber tahaks abielluda, aga A pole selleks veel valmis. Ka psühhopaatilised isiksused ei ole võimelised looma ega hoidma pikemaajalisi suhteid. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele oli A-l probleeme normide rikkumisega juba alaealisena. Vangistuses A ei tee pikaajalisi plaane, kuid A sõnul vabaduses ta tihti planeerib oma elu ette. Selline põhimõte on aga vastuolus psühhopaatilisele isiksusele omase tegutsemisega. A puhul ei ole psühhopaatilisele isiksusele omane impulsiivsus märgatav, sest A alati enne mõtleb, kui tegutseb. A sõnade kohaselt võtab ta endale

vastutuse oma tegude eest juhul, kui ta ennast neis süüdi tunneb olevat. Samas viimases kuriteos ta mõisteti süüdi, kuid oma süüd ta ikkagi ei tunnista.

3.2.2 II juhtumianalüüs

Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele on K teiste inimestega suheldes otsekohene ning ei mõtle vestluse tagajärgedele. Ta ei häbene öelda välja oma arvamust. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest K ei solvu, kui temast halvasti arvatakse. Enda eest seisab siiski väljas. K-le, vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele, ei meeldi liigselt riskida. Ta eelistab teha kindlaid valikuid. K valetab vaid vajadusel, erinevalt psühhopaatilisest isiksusest, kellele on omane patoloogiline valetamine.

K on kindel, et suudab manipuleerida inimestega. Selline omadus on eriti omane psühhopaatilistele isiksustele. Erinevalt psühhopaatilistele isiksustele suudab K tunnistada oma süüd ja kahetseda tehtut. K ei ole vastupidiselt, psühhopaatilisele isiksusele, madala emotsionaalsusega. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele ei püüdnud K mõelda sellele, mida kannatanu pidi tundma või läbi elama. Sarnaselt K-le ka psühhopaatilised isiksused ei suuda mõista teiste tundeid ja valu.

Erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab K kontrollida oma käitumist ning peab töökohta väga vajalikuks sissetulekuallikaks. K sõnul ei ole ta abielus, aga tüdruksõber on olemas. K suudab hoida pikaajalist suhet erinevalt psühhopaatilisest isiksusest. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele on K-l esinenud alaealisena probleeme politseiga. K arvab, et vabaduses viibides on võimeline tegema pikemaajalisi plaane, kuid sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele pole ta selleks vanglas viibides võimeline. K on vabaduses ametlikult tööd teinud. Seega võib eeldada, et ka tulevikus, pärast vabanemist on K võimeline ametlikult tööle asuma. K on sattunud harva olukordadesse, kus on tulnud tegutseda impulsiivselt. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest, püüab K mõelda enne otsuste tegemist. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest on peab K ennast inimeseks. K näol tegu ka inimesega, kes on vastutanud alati oma tegude eest ja ennast süüdi tunnistanud. Samas kui psühhopaatilisele isiksusele on omane enda õigustamine ja süü teiste kaela veeretamine.

3.2.3 III juhtumianalüüs

Suheldes teiste inimestega, ei ole R alati otsekohene, mis ei iseloomusta just psühhopaatilist isiksust. Samas selline käitumine võib viidata salatsemisele ja manipuleerimisele, mis jällegi on omane psühhopaatilisele isiksusele. Suheldes teistega mõtleb tagajärgedele erinevalt psühhopaatilisest isiksusest. Erineval psühhopaatilisest isiksusest jätab üldsuse arvamus teda külmaks. R-i näol on tegemist sellise tagasihoidliku inimesega. Vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele, hoidub R igasugustest riskidest. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele valetab ka R vajadusel täpselt nii palju, kui vaja on.

Psühhopaatilised isiksused on head manipuleerijad, kuid R-l ilmneb raskusi inimeste veenmisel. R tunneb osalist süüd tehtud kuriteos, kuid sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele ta ei kahetse seda. R-i emotsionaalsuse hetkeseis tuleneb ümbritsevast keskkonnast. Seega suudab R vahel näidata üles ka madalat emotsionaalsust nagu psühhopaatilised isiksusedki. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele pole R mõelnud sellele, mida pidid tundma või läbi elama tema kuriteos kannatanud.

Erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab R kontrollida oma käitumist ning peab töökohta väga vajalikuks sissetulekuallikaks. Abikaasa või tüdruksõbra puudumine võib viidata võimetusele luua pikaajalisi suhteid, mis iseloomustavad psühhopaatilist isiksust. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele on ka R-l olnud alaealisena kokkupuuteid politseiga. Vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele eelistab R teha pikemaajalisi plaane. R-i puhul on märgata impulsiivsust, mis on omane psühhopaatilisele isiksusele. R ei ole kohusetundlik inimene, nagu ei ole seda ka psühhopaatilised isiksused. Samas erinevalt psühhopaatilisest isiksusest suudab R oma tegude eest vastutada.

3.3 Isikuvastaste kuritegude analüüsid

3.2.4 IV juhtumianalüüs

Intervjuust selgub, et X-i näol pole eriti silmatorkava persooniga. X pigem mõtleb ja kardab midagi välja öelda, kui ütleb seda enne järele mõtlemata, nagu seda teevad üldiselt

psühhopaatilised isiksused. X ei väärtusta ennast nii kõrgelt, et juhul kui keegi teda peaks laimama, siis ta solvaks. X-l on ükskõik, mis keegi temast arvab. X-le, vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele, ei meeldi liigselt riskida. Ta eelistab teha kindlaid valikuid. X-i puhul on tegemist isikuga, kes valetab vaid vajadusel ja kasutab hädavalesid, erinevalt psühhopaatilisest isiksusest, kellele on omane patoloogiline valetamine.

Samas nii psühhopaatilisele isiksusele kui ka X-le on omane manipuleerimisvõime. X suudab küllaltki kergesti mõjutada ja veenda, võimaluse korral ka omakasupüüdliselt ära kasutada teisi inimesi. Psühhopaatilisele isiksusele on iseloomulik kahetsuse ja süütunde puudumine, mis on märgatav ka X-i puhul. X ei ole võimeline ennast oma kuriteos süüdi tunnistama, mistõttu puudub ka kahetsusetunne. Vangistuses X pigem ei ole eriti emotsionaalne, aga madal emotsionaalsus on iseloomulik ka psühhopaatilisele isiksusele. X ei ole mõelnud sellele, mida pidi tundma tema kuriteos kannatanu. X ei ole püüdnudki seda mõista. Sarnaselt X-le ka psühhopaatilised isiksused ei suuda mõista teiste tundeid ja valu.

Erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab X kontrollida oma käitumist ning peab töökohta väga vajalikuks sissetulekuallikaks. X on abielus ja enne vangistusse sattumist oli X olnud abielus 5 aastat. Nüüdseks on suhted abikaasaga küll katkenud, kuid erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab X luua ja hoida pikaajalist suhet. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest, ei ole X-l esinenud probleeme politseiga varajases nooruses. Ka vangistuses olles suudab X luua pikaajalisi plaane, aga mida ei ole võimelised tegema psühhopaatilised isiksused, kellel puudub kindel siht elus. X küll vahetevahel tegutseb hetke ajal ja lähtub instinktist, kuid psühhopaatilisele isiksusele omane impulsiivsus puudub. Samas on X kohusetundlik ning suudab alati oma kohustusi õigeaegselt täita. Psühhopaatilisele isiksusele on iseloomulik aga vastutustundetud.

X ei suuda vastutada oma tegude eest, sest viimases kuriteos ta ennast süüdi ei tunnistanud ega võtnud vastutust enda peale. Samas lähtudes sellest kuriteost oleks väga rutakas nimetada X-i psühhopaatiliseks isiksuseks. Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest on X olnud juba lapsepõlvest saati kohusetundlik, ei ole olnud kriminaalhoolduse all ja on pannud toime vaid ühte laadi kuriteo.

3.2.5 V juhtumianalüüs

Suheldes teiste inimestega, ei ole P alati otsekohene, mis ei iseloomusta just psühhopaatilist isiksust, kuid tema puhul võib olla tegu isikuga, kes ei püüagi olla otsekohene ning kes üritab sellist käitumist oma huvides ära kasutada. Suheldes teistega mõtleb tagajärgedele erinevalt psühhopaatilisest isiksusest. Vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele, P-l on suhteliselt ükskõik teiste arvamusest ning tänu sellele on ta võimeline taluma solvanguid ja laimu. Riskimine, mis iseloomustab psühhopaatilist isiksust, jätab P täiesti külmaks ja ükskõikseks. P ei tunne vajadust valetamiseks, samas kui psühhopaatilisi isiksusi iseloomustab järjepidev valetamine ja libekeelsus.

Erinevalt psühhopaatilistest isikutest, ei viitsi P manipuleerimisega vaeva näha. P tunneb osalist süüd, aga ei kahetse. Ka psühhopaatilisele isiksusele on iseloomulik kahetsuse ja süütunde puudumine. P suudab kontrollida oma emotsionaalsust, kuid vanglas tuleks kasuks madala emotsionaalsus, mis iseloomustab ka psühhopaatilisi isiksusi. P on mõelnud kannatanu(te) läbielamistele, kuid ta pole mõistnud, mida kannatanu tundma pidi. Sarnaselt ei mõista seda ka psühhopaatilised isiksused.

Erinevalt psühhopaatilistest isiksustest, suudab P kontrollida oma käitumist ning peab töökohta väga vajalikuks, sest see on olnud vabaduses tema jaoks sissetulekuallikaks. P ei ole abielus ning on vallaline. Vangistuse alguses tal oli veel tüdruksõber, mis on aga iseloomulik psühhopaatilisele isiksusele. Sarnaselt psühhopaatilise isiksusega on P olnud alaealisena kokkupuude politseiga. Nagu ka psühhopaatiline isiksus ei suuda P teha pikaajalisi plaane, vaid elab nii öelda päev korraga. P puhul ei ole tegemist impulsiivse isikuga. Vastupidiselt psühhopaatilisele isiksusele suudab P olla kohusetundlik ning vastutada tehtu eest.

3.2.6 VI juhtumianalüüs

Psühhopaatilist isiksust ei iseloomusta kartus midagi välja öelda ja sama saab väita ka G puhul, kes on otsekohene ega alati ei mõtle tagajärgedele. See, millisel arvamusel keegi G-st on, ei häiri teda. G enesehinnang on suhteliselt kõrge, sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele, kes tihti väärtustab ennast liiati. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele meeldib

ka G-le riskida. G puhul väljendub see hasartmängude mängimisel. G valetab täpselt nii palju nagu kasulik on. Selline omadus on täheldatav ka psühhopaatilise isiksuse puhul.

G suudab küllaltki hästi manipuleerida inimestega ja neid milleski veenda. Selline manipuleerimisvõime on omane ka psühhopaatilisele isiksusele. G kahetseb osaliselt, aga mitte kuritegu ennast, vaid et ta 10 aastat sellise asja eest sai. Sarnane vaatenurk on ka psühhopaatilisel isiksusel, kellel puudub süü- ja kahetsusetunne. G puhul on täheldatav madalam emotsionaalsus, kui tavainimesel. Selline joon on iseloomulik psühhopaatilisele isiksusele. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele ei suuda G tunnetada seda, mida on pidanud läbi elama või tundma tema kuriteos kannatanud.

Erinevalt psühhopaatilisest isiksusest peab G väga oluliseks sissetulekuallikaks töökohta. G-l on esinenud probleeme enesevalitsemisega ja oma käitumise kontrollimisega, mis on iseloomulik ka psühhopaatilisele isiksusele. G on väljaspool vanglat ka psühhiaatrilist ravi saanud. G ei ole abielus, kuid lähitulevikus abiellub. Seega soovib luua pikaajalist suhet, mis ei ole omane psühhopaatilisele isiksusele. Nagu psühhopaatilisel isiksusel, on ka G-l esinenud alaealisena probleeme politseiga. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele G ei suuda või ei taha teha pikemaajalisi plaane. G, nagu ka psühhopaatiline isiksuse, on impulsiivne, eriti vanglateskkonnas. G näol ei ole tegemist eriti kohusetundliku inimesega. Ka psühhopaatilised isiksused ei ole kohusetundlikud. G on võimeline vastutama oma tegude eest, mida tal on vanglas eriti palju ette tulnud. Psühhopaatiline isiksus seda ei suudaks.

3.4 Isiku- ja varavastaste kurjategijate võrdlus

Juhtumianalüüsides nähtub, et varavastastest kurjategijatest kaks on suheldes teiste inimestega enesekindlad ning otsekohased. Sarnaselt psühhopaatilisele isiksusele ei mõelda tagajärgedele. Vaid üks kurjategija ei mõtle enne tagajärgedele, kui midagi ütleb. Samas isikuvastased kurjategijad pigem jätavad midagi kompromiteerivat välja ütlemata. Ühes isikuvastane kurjategija on siiski otsekohene ja alati ei mõtle oma öeldu tagajärgedele, nagu ka psühhopaatilised isiksused.

Uurimusest selgub, et ühelegi varavastasele ja kahele isikuvastasele kurjategijale ei meeldi liigselt riskeerida. Samas kui ühele isikuvastasele kurjategijale meeldib riskeerida, mis on omane ka psühhopaatilisele isiksusele. Analüüsi põhjal selgus, et kaks varavastast kurjategijat valetavad vaid vajadusel, mis mingil määral siiski viitab psühhopaatilisele isiksusele. Üks varavastane kurjategija räägib üldjuhul tõtt. Sarnaselt varavastastele kurjategijatele valetavad ka kaks isikuvastast kurjategijat vajadusel, aga üks isikuvastane kurjategija eelistab tõde valele. Juhtumianalüüside käigus selgus, et kahel varavastasel kurjategijal ilmneb raskusi inimestega manipuleerimisega, kuid üks varavastane kurjategija peab ennast heaks manipuleerijaks, nagu ka enamus psühhopaatilisi isiksusi. Samas isikuvastastest kurjategijatest on kaks osavad manipuleerimisel, aga üks ei pea ennast manipuleerijaks. Juhtumianalüüsides nähtub, et enamus, nii vara- kui ka isikuvastased kurjategijad ei tunnista või ainult osaliselt oma süüd kuriteos. Selline käitumine pole aga omane vanglateskkonnale ja mitte ainult psühhopaatidele, vaid ka antisotsiaalsetele isiksustele. Samas vaid üks varavastastest kurjategijatest kahetseb tehtut.

Juhtumianalüüside käigus avastati, et uuritud varavastaste kurjategijate emotsionaalsus ei olnud madal nagu psühhopaatilisel isiksusel, vaid pigem keskmine, kõrge või olnes hetkeolukorrast. Samas ühel isikuvastasel kurjategijal oli emotsionaalsus madalam võrreldes teiste uuritavatega. Ülejäänud isikuvastastel kurjategijatel ei paistnud emotsionaalsus liigselt kõrge või madalana. Analüüsitud isiku- ja varavastased kurjategijad ei olnud võimelised tundma seda, mida kannatanu pidi nende kuriteo tulemusena tundma või läbi elama. Empaatiavõime puudumine viitab psühhopaatilisele isiksusele. Saadud tulemus ühtib teooria osas nii konstrukti kirjeldajate Grann (1998) ja O'Connor (2005) ning konstrukti testijate Sandoval jt (2000) poolt välja tooduga.

Emotsionaalsusega seostub ka impulsiivne käitumine. Sarnaselt lõputöö teooria osas uuringute käigus tõestatud seosest psühhopaatilise isiksusehäire ja impulsiivsuse vahel (Heilbrun 1979, Långström ja Grann 2002) ilmnes ka lõputöö uurimuses teatud seos impulsiivsuse ja erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijate vahel. Juhtumianalüüsides nähtub, et uuritud vara- kui ka isikuvastased kurjategijad käituvad suhteliselt impulsiivselt, kuid impulsiivsus on omasem isikuvastaseid kuritegusid sooritanud kurjategijatele kui varavastaseid kuritegusid sooritanud kurjategijatele. Järelikult lähtuvalt vaid ühest PCL-R-i tunnusjoonest ehk impulsiivsusest on pigem isikuvastaseid kuritegusid sooritanud kurjategijad seotud psühhopaatilise isiksusehäirega.

Samuti võib uurimuste põhjal (Cunningham'i ja Reidy 1998; Långström ja Grann 2002) eeldada impulsiivse käitumise mõju vangistusele (Cunningham'i ja Reidy 1998; Långström ja Grann 2002). Impulsiivsuse mõju vangistusele antud lõputöös ei uuritud, kuid vangistuse täideviimise seisukohast olulise teemana tasuks seda tulevikus teha nt seoses õigustrikkuva käitumisega vangistuses. Sarnaselt impulsiivsusega ilmnes uurimuse käigus, et uuritavatel varavastasel kurjategijal pole pigem esinenud probleeme oma käitumise kontrolliga. Üks isikuvastane kurjategija tunnistab, et ei suuda kontrollida oma käitumist. See isikuvastane kurjategija on saanud ka psühhiaatrilist ravi, mis viitab tema psühholoogilisele häiritusele üldisemalt.

Antud uurimuses leiti, et peaaegu kõik, nii vara- kui ka varavastased kurjategijad on kohusetundlikud või vähemalt püüavad seda olla. Mõningatel on küll esinenud probleeme kohustuste täitmisega, kuid see pole olnud midagi märkimisväärset. Juhtumianalüüsides nähtub, et nii vara- kui ka isikuvastased kurjategijad mingil määral vastutavad oma tegude eest ja tunnistavad end osaliselt süüdi, kuid kipuvad ka teisi osapooli süüdistama. Selline käitumine viitab psühhopaatilisele isiksusele. Küsitletud vara- ja isikuvastased kurjategijad peavad töökohta vajalikuks ja eelkõige oluliseks just sissetulekuallikana. Selline põhimõte on vastuolus psühhopaatilise isiksuse mõttemaailmaga.

Sarnaselt Långström ja Grann (2002) uurimusega leiti juhtumianalüüsides käigus, et peaaegu kõigi, nii varavastastel kui ka isikuvastastel kurjategijatel on esinenud alaealisena kokkupuudet politseiga. See viitab selgelt psühhopaatilisele isiksusele. Uurimuse käigus avastati, et vabaduses olles teeksid nii vara- kui ka isikuvastased kurjategijad pikemaajalisi plaane, kuid olles vangistuses elavad nad päev korraga. Siinkohal pole võimalik aru saada, kas neist kellegi näol võib olla tegu psühhopaatilise isiksusega.

Juhtumianalüüsides nähtub, et kolmest kahel varavastasel kurjategijal on tüdruksõber olemas. Samas kui üks isikuvastane kurjategija on abielus, ühel on tüdruksõber, kellega kavatsetakse lähiajal abielluda, ja ühel ei ole kedagi. Abielu ja abiellumise plaanid viitavad pikemaajalistele suhetele, mis aga pole omased psühhopaatilistele isiksustele.

Eelnev on kinnitus sellele, et tõepoolest on olemas erinevusi isikuvastaste ja varavastaste kuritegude sooritajate vahel. Lähtudes eelkõige psühhopaatia konstruktist ja PCL-R-i 20-tunnuselisest nimekirjast. Vaadates võrdluse üldist tendentsi, siis ei ole võimalik öelda,

kummas kurjategijate grupis esineb rohkem psühhopaatilisi isiksusi. Ühegi kurjategija puhul ei esine selliseid spetsiifilisi tunnuseid, mille alusel saaks täpselt määratleda, kas tegemist on psühhopaatilise isiksusega. Antud uurimustöö eesmärk oli tõestada, et psühhopaatia konstruktist lähtuvalt esineb erinevusi varavastaste ja isikuvastaste kurjategijate vahel. Seega leidis hüpotees kinnitust.

Antud uurimuse ja teoorias käsitletud uurimuste vahelised seosed on olemas. Lõputöö uurimuse käigus ei kasutatud PCL-R-i mõõdikut, et diagnoosida psühhopaatiat, küll aga kasutati PCL-R-i 20-tunnuselise nimekirja ehk psühhomeetriselise omadusi, et leida erinevusi erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijate vahel. Selgus, et erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad erinevad üksteisest psühhopaatilise isiksusehäire tunnusjoonte osas. Sarnaselt teooria osas Hare jt (2000) poolt väljatoodule on PCL-R-i psühhomeetriseliste omaduste paikapidavus ja kasulikkus leidnud kinnitust ka lõputöö uurimuses, kus võrreldi erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijaid lähtuvalt psühhopaatia konstruktist. Samuti kirjeldati teooria osas seda, et varasemate uurimuste ning avastuste põhjal tuleks määrata see ulatus, kus PCL-R-i kasutamisega saaks hõlbustada käitumise riskihindamist asjakohastes kriminaalõigussüsteemides. Kuna lõputöö üks eesmärgi oli siduda psühhopaatia iseloomustavaid 20. tunnust riskihindamisega, siis lõputöö uurimuses leiti selliseid omadusi, mis hõlbustaksid riskihindamiste koostamist ja tegemist.

Lähtuvalt lõputöö teoorias kirjeldatust viidi uurimus läbi just sellisel kujul nagu ta lõputöös esitatud on. Selleks eeldati, et teiste psühhopaatia mõõdikute puhul on tõepoolest esinenud metodoloogilisi puudujääke ning siinkohal oleks parimaks meetodiks intervjuu-skeem, mis on koostatud PCL-R-i 20. tunnuselise nimekirja põhjal. Uurimuse käigus selgus, et intervjuu-skeem lähtuvalt PCL-R-i 20. tunnuselisest nimekirjast on sobiv viis usaldusväärse informatsiooni hankimiseks.

KOKKUVÕTE

Üks eesmärk antud lõputöö raames oli avada psühhopaatia konstrukt ja selle seos kuritegevuse ja korrektsioonisüsteemiga, sest sarnast teemat autorile teadaolevalt pole varem uuritud vanglasüsteemi jaoks. Selleks tutvustati lõputöös psühhopaatilise isiksuse kujunemise lugu ja tausta ning seni leitud võimalikke seoseid kuritegevusega. Tõestamaks teema praktilist rakendatavust viidi läbi uurimus erineva taustaga kinnipeetavate seas. Uuringu käigus leidis kinnitust hüpotees, et erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad erinevad üksteisest psühhopaatilise isiksushäire tunnusjoonte osas.

Teoriast võis eeldada, et erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad erinevad üksteisest ka retsidiivsuse poolest. Üheks lõputöö uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kas leidub erinevusi erineva taustaga erinevaid kuritegusid toime pannud isikute joonte ning psühhopaatia konstrukti vahel. See eesmärk sai täidetud. Kuna antud eesmärgist kasvas välja ka lõputöö hüpotees, siis järelikult kinnitust leidis ka hüpotees ehk erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad erinevad üksteisest psühhopaatilise isiksushäire tunnusjoonte osas.

Lõputöö teooria põhjal sai täidetud üks eesmärk – õppida paremini tundma erinevat liiki kuritegusid sooritanud kurjategijad ja seda lähtuvalt psühhopaatia konstrukti. Tulenevalt teooria osast saadud teadmistest, et erinevatel kurjategijatel võib eeldatavasti esineda erinevaid mustreid, uuriti lõputöö uurimuses erinevat liiki kuritegusid (vara- ja isikuvastaseid kuritegusid) sooritanud kinnipeetavaid ja leiti nende seos psühhopaatilise isiksusehäirega.

Kinnitust leidis ka lõputöös püstitatud hüpotees: Liigi poolest erinevad kuritegusid (nt isikuvastaste kuritegude sooritajad võrrelduna varavastaste kuritegude sooritajatega) sooritanud isikud erinevad üksteisest psühhopaatilise isiksushäire tunnusjoonte osas. Kõige suuremad erinevused esinesid selles, et varavastaste kurjategijate puhul esines pigem psühhopaatia konstrukti II faktorit ehk hälbivat elustiili kirjeldavaid tunnuseid rohkem kui isikuvastastel kurjategijatel. Samas isikuvastaste kurjategijate puhul esines pigem

psühhopaatia konstrukti I faktorit ehk isikutevaheliste suhete tunnuseid rohkem kui varavastastel kurjategijatel. Hüpotees leidis kinnitust kuue juhtumianalüüsi põhjal, mis paraku ei ole piisav tegemaks laiaulatuslikke järeldusi. Seega tulenevalt teema olulisusest ja antud lõputööst lähtuvalt võiks vanglasüsteem tulevikus rohkem tähelepanu pöörata lõputöös käsitletud valdkonnale ning antud teemat edasi uurida.

Teadmistest, mis omandati lõputöös uurimuse tegemisel, võib kasu olla riskihindamiste ja riskianalüüsides koostamisel. Sarnased teadmised lähtuvalt kontaktisikute tööülesannetest tuleksid kasuks ka isikutele, kes tegelevad riskihindamiste ja riskianalüüsides, et nad suudaksid paremini leida psühhopaatilise isiksuse joonte mustreid indiviididel, kellele nad parasjagu riskianalüüsi teevad. Mõistmaks paremini, kuidas võivad olla kasulikud antud uurimuse käigus saadud teadmised riskihindamisel ja riskianalüüsides, pakub lõputöö autor välja ühe sobiva võimaluse – koolitada riskihindajaid psühhopaatia konstrukti vallas.

SUMMARY

The keywords of the Diploma Thesis are dissocial personality disorder, antisocial personality disorder, psychopathy, PCL-R, criminals, prisoners.

There are described the matter and different forms of dissocial personality disorder in the diploma thesis, which focus on psychopathy. But also there are described development and improvement of the term of antisocial personality disorder and psychopathy in the current Thesis.

Special attention has given to behavior of person, who have dissocial personality disorder or who is psychopath. Diploma Thesis includes the definition of dissocial personality disorder by DSM system and ICD-10. Also is viewed out Cleckley`s (1941) 16. features, which is describing dissocial personality disorder. There are named some clinicians, who have big role in the development of the term on of psychopathy, in the current Thesis. That kind of clinician is Hare (1985), who`s PCL and its versions are significant diagnoses measurers of psychopathy.

There are described different studies, which are carried out in several countries by several clinicians, in the current Thesis. Also there are viewed out studies, which are explored validity of PCL and its versions in different racial, ethnical and cultural populations, in the current Thesis.

Search-objects in the current study are criminals, who have committed crimes against property and persons. There are explored three criminals, who have committed crimes against property, and three criminals, who have committed crimes against persons, by the virtue of the construct of psychopathy.

The aim of the study is to prove that the different type of crimes (criminals, who committed crimes against property are compared with criminals, who committed crimes against persons) committed criminals differ from each other by the features of psychopathy.

Scientific explore method of the study is case analyze, which includes analyze of personal files. To carry out the case analyze there was composed a questionnaire in the study.

Results of the study confirm the fact that the different type of crimes committed criminals differ from each other by the features of psychopathy. It was predictable already by the virtue of theory in the current Thesis. While Estonian jurisprudence has not yet explore that kind of area, the results of study are in every respect unique. On another hand the results are very necessary for Estonian jurisprudence to carry out that kind of studies in future.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. American Psychological Association. 2007. <http://www.apa.org/> 20.04.2007.
2. Cooke, D. J., Michie, C., Hart, S. D. & Hare, R. D. 1999. Evaluating the Screening Version of the Hare Psychopathy Checklist – Revised (PCL:SV): An Item Response Theory Analysis. *Psychological Assessment*, 1, 11, 3-13.
3. Cunningham, M. D. & Reidy, T. J. 1998. Antisocial Personality Disorder and Psychopathy: Diagnostic Dilemmas in Classifying Patterns of Antisocial Behavior in Sentencing Evaluations. *Behavioral Sciences and the Law*, 16, 333-351.
4. Edens, J. F., Hart, S. D., Johnson, D. W., Johnson, J. K. & Olver, M. E. 2000. Use of the Personality Assessment Inventory to Assess Psychopathy in Offender Populations. *Psychological Assessment*, 2, 12, 132-139.
5. Eronen, M. & Henriksson, M. 2006. Isiksusehäired . Raamatus *Psühhiaatria* (Toim. J. Lönnquist, M. Heikkinen, M. Henriksson, M. Marttunen., T. Partonen). Medicina.
6. Grann, M. 1998. Personality Disorder and Violent Criminality: A Follow-Up Study With Special Reference to Psychopathy and Risk Assessment. Dissertation for MD, Karolinska Institute, Stockholm, Sweden
7. Grann, M. & Långström, N. 2002. Psychopathy and violent recidivism among young criminal offenders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 86-92, Karolinska Institute, Stockholm, Sweden.
8. Hare, R. D., Clark, D., Grann, M. & Thornton, D. 2000. Psychopathy and the Predictive Validity of the PCL-R: An International Perspective. *Behavioral Sciences and the Law*, 18, 623-645.
9. Heilbrun, Jr. A. B. 1979. Psychopathy and the Violent Crime. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 3, 47, 509-516.
10. Holland, T. R., Beckett, G. E. & Levi, M. 1981. Intelligence, Personality, and Criminal Violence: A Multivariate Analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1, 49, 106-111.
11. Kreegipuu, M. 2003. Isiksuse psühhopatoloogia (isiksusehäired ja nende tüübid). Raamatust *Isiksusepsühholoogia* (Toim. Allik, J., Realo, A. ja Konstabel, K.). Tartu: TÜ Kirjastus.

12. Kring, A. M., Davison, G. C., Neale, J. M. & Johnson S. L. 2006. *Abnormal Psychology: Personality Disorders*. S.I.: Wiley.
13. Murrie, D. C. & Cornell, D. G. 2000. The Millon Adolescent Clinical Inventory and Psychopathy. *Journal of Personality Assessment*, 1, 75, 110-125.
14. O'Connor, T. 2005. *Antisocial personality, sociopathy, and psychopathy*. Megalinks in Criminal Justice. <http://www.apsu.edu/oconnort/>. 09.04.2006.
15. Ramsland, K. 2007. *Dr Robert Hare: Expert on the Psychopat*. Crime Library: Criminal minds and methods. Courtroom Television Network LLC http://www.crimelibrary.com/criminal_mind/psychology/robert_hare/ 04.04.2006.
16. Sandoval, A.-M. R., Hancock, D., Poythress, N., Edens, J. F. & Lilienfeld, S. 2000. Construct Validity of the Psychopathic Personality Inventory in a Correctional Sample. *Journal of Personality Assessment*, 2, 74, 262-281.
17. The World Health Organization. 2007. <http://www.who.int/en/>. 20.04.2007.
18. Ullrich, S. & Marneros, A. 2004. Dimensions of personality disorders in offenders. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 14, 202-213.
19. Vasar, V. 1995. Psüühika- ja käitumishäirete klassifikatsioon RHK-10: Kliinilised kirjeldused ja diagnostilised juhised. Tartu: Tartu Ülikool.

LISA 1. Intervjuu-skeem

1. Suheldes teiste inimestega olete Te enesekindel? Või vahel siiski kardate midagi välja öelda?
2. Kuidas Te suhtute nendesse inimestesse, kes suhtuvad Teisse eelarvamusega. On Teil tulnud tihti midagi enda kaitseks öelda?
3. Meeldib Teile riskida? Näiteks tegeleda ekstreemspordiga. On Teie elus olnud olukordi, kus tuli võtta päris suur risk?
4. Missugusel arvamusel Te olete hädavaledest ja kas ka Teil on tulnud seda kasutada?
5. Suudate Te kergesti inimesi veenda milleski?
6. Tunnete Te ennast süüdi oma kuriteos ja kas Te kahetsete seda?
7. Olete Te rohkem selline mõistuse või tunnete inimene?
8. Olete Te ka vahel mõelnud, mida Teie kuriteos kannatanu pidi tundma ja läbi elama?
9. Kuidas Te tunnete, kas töökoht on alati vajalik või on võimalik ka teistmoodi ära elada, nt erinevad toetused ja dotatsioonid.
10. On Teil varasemal ajal esinenud probleeme enesevalitsemisega, kuidas sellega praegu on ning mis te arvate, kas tulevikus võib sellega probleeme esineda?
11. Kas Teil abikaasa on? Aga tüdruksõber? Käib ta tihti (pikaajalistel) kokkusaamistel?
12. Kas Teil alaealisena esines juba probleeme ametivõimudega?
13. Elate Te päev korruga? Või olete selline planeerija tüüpi? Näiteks olete Te mõelnud sellele, mida Te peale vabanemist tegema hakkate? Mis Te selle jaoks teinud olete?
14. On Teil tulnud ette selliseid olukordasid, kus olete teinud midagi hetke ajal? Või mõtlete Te alati enne läbi, kui midagi tegema hakkate?
15. Olete Te alati täitnud oma kohustusi või on esinenud ka mingisuguseid probleeme?
16. Olete Te tihti olnud olukordades, kus on tulnud oma tegude eest vastust anda? Olete Te ka ennast vahel süüdi tunnistanud?

17. Kas Te olete (olnud) abielus? Mitu korda ja kui kaua abielud on kestnud?
18. Kui Teie ema Teil lapsena käskis oma tuba koristada, siis ka Te tegite seda alati?
19. Olete Te varem kriminaalhoolduse all olnud?
20. Kas Te kannate karistust vaid ühte laadi kuritegude eest?

LISA 2. I juhtumi kirjeldus

1.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik A on sündinud 1986. aastal. Rahvuselt on A eestlane. A-l on Eesti kodakondsus. Isik A on vallaline. Enne kinnipidamisasutusse sattumist A ei omanud kindlat töökohta. A on invaliidsuspensionär.

1.2 Kuriteo laad ja iseloom

Isik A on toime pannud varavastase kuriteo. A-d süüdistatakse selles, et olles isikute grupis varastas ta tuttava kodust alumiiniumist piimanõu ja pesukausi ning roostevabast terasest õlleankru. Vargus pandi toime hetkel, mil hakati tuttava juurest lahkuma. A ei tunnistanud oma süüd kohtus, sest tema väidete kohaselt oli ta kõigest kaasas varguse sooritanud isikutega. Kohtus antud väidete kohaselt pole ta isegi mitte osaliselt süüdi. Hiljem siiski nõustus sellega, et ainult tema on süüdi selles kuriteos. A sõnul keegi teine selles kuriteoepisoodis ei osalenud. A oli kuriteo toimepanemise hetkel alkoholihoobes. A ütluste kohaselt ei mõista ta siia maani, mille eest teda süüdi mõisteti, sest olles alkoholi mõju all, ei mäleta ta, et ta oleks midagi valesti teinud. A sõnul on ta sattunud kinnipidamisasutusse eksikombel. Intervjueeritava sõnul on ta olnud kriminaalhooldus all. Tema väitel olevat talle määratud üks aasta tingimisi vabadusekaotust 1,5 aastase katseajaga. Viimane kuritegu pandigi toime katseajal. Intervjueeritava ütluste kohaselt on teda karistatud vaid ühte laadi kuritegude eest.

1.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Intervjueeritav peab ennast küllaltki otsekoheseks suhtluses teiste inimestega. Tema sõnul ta ütleb alati välja mida arvab, olenemata olukorrast. Intervjueeritava väitel ta ei karda tagajärgi. Intervjueeritava sõnul jätab teda külmaks see, mida teised temast arvavad. Temal on suhteliselt ükskõik. Ta väidab, et ta jääb iseendaks vaatamata sellele, mis teised temast

arvavad. Intervjueeritava ütluste kohaselt ei näe ta alati vajadust midagi enda kaitseks öelda. Ta pigem jääb rahulikuks, ei satu vaidlusesse ja üritab probleeme vältida.

Intervjueeritava sõnul ei meeldi talle eriti riskida. Vältib igasuguseid riske. Samas ta väidab, et tal on elus tulnud teha suhteliselt riskantseid otsuseid. Intervjueeritava ütluste kohaselt eelistab ta tõe rääkimist valetamisele. Ta toob ka näite, et kui ta midagi lubab, siis ta täidab selle lubaduse, mitte ei hakka valetama. Intervjueeritava väidete kohaselt ei ole ta eriti hea inimestetundja. Ise ta arvab nii, sest ta olevat elus palju petetud. Tema sõnul osa inimesi suudab ta veenda, teisi jälle mitte. Intervjueeritava sõnul ta ei tunne ennast sooritatud kuriteos süüdi. Tema väitel ta polnud selles kuriteos asjaosalinegi. Ta kahetse midagi, sest pole midagi halba teinud. Intervjueeritava ütluste kohaselt ei kahetse ta isegi seda, et kinnipidamisasutusse sattus. Väidab, et elus tuleb kõik ära proovida.

Intervjueeritava arvates suudab ta olla nii ratsionaalne kui ka emotsionaalne. Rõhutab, et vanglas võiks olla rohkem emotsionaalne, sest mida ratsionaalsem, seda halvem, kuna siis pidi mõistus nüristuma hakkama. Intervjueeritava sõnul pole ta mõelnud kannatanule, kes tema kuriteo tulemusena varalist kahju kannatas. Intervjueeritav on jätkuvalt kindel asjaolus, et tema pole kuriteos osalenud. Töökohta kui ühte võimalikku sissetulekuallikat peab intervjueeritav oluliseks. Tema sõnul sooviks ta kinnipidamisasutuses ka tööd teha, aga tema tervis ei võimalda seda, kuna tal on üks hingamisteede haigus. Intervjueeritava väitel on tal vabaduses juba kindel töökohta olemas. Intervjueeritava sõnul pole tal enesevalitsemisega probleeme olnud ja ta usub, et neid ei esine ka edaspidi. Siinkohal peab ta oluliseks inimesi, kellega suheldakse. Ta usub, et kui keegi tüli ei nori, siis pole ka mingisuguseid probleeme.

Abielus intervjueeritav ei ole, kuid tema väitel on tal tüdruksõber olemas. Vangistuse jooksul on see tema sõnul juba teine tüdruk. Intervjueeritava sõnade kohaselt esimese tüdruksõbraga ta käis kokkusaamistel, kuid uuega pole veel jõudnud. Tema ütluste kohaselt tahab tema tüdruksõber temaga abielluda, aga intervjueeritav väidab, et ta pole veel selleks valmis. Intervjueeritava sõnul oli ta juba alaealisena sattunud politsei huviorbiiti. Põhilised rikkumised olid sellised huligaanitsemised ja vandaalitseemised. Intervjueeritava sõnul elab ta vanglas olles päev korraga. Samas väidab, et vabaduses meeldib talle teha pikemaajalisi plaane.

Intervjueeritava väitel on olnud harva olukordasid, kus ta on tegutsenud hetke ajal. Tema arvates ta alati mõtleb asjad ennem läbi, kui otsustab midagi teha. Intervjueeritav peab ennast suhteliselt kohusetundlikuks inimeseks. Väidab, et peaaegu alati on täitnud talle usaldatud kohustused. Intervjueeritava sõnul ta koristab alati oma tuba kui vanemad käskisid. Intervjueeritava sõnul on tema elus olnud võib-olla ainult paar olukorda, kus ta on pidanud vastutama oma tegude eest. Aga jätkuvalt ta ei tunnista ennast süüdi oma viimases kuriteos.

Vanglaametnike sõnul on A näol tegemist inimesega, kes on hea südamega. Vanglaametnike väidete kohaselt mängis suurt rolli kuriteo sooritamisel alkohol ning A puue.

LISA 3. II juhtumi kirjeldus

2.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik K on sündinud 1980. aastal. Rahvuselt on K eestlane. K-l on Eesti kodakondsus. Isik K on vallaline. Enne kinnipidamisasutusse sattumist K töötas.

2.2 Kuriteo laad ja iseloom

Isik K on toime pannud varavastaseid kuritegusid. K-d süüdistatakse selles, et olles isikute grupis varastas ta 500 liitrit diiselkütust, tekitades kahju 4000 kr. K on ka olles isikute grupis ärandanud ekskavaatori. K sõnul oli see tellimustöö. K on omavoliliselt kasutanud sõidukit. Kõigis kolmes kuriteoepisoodis on isik süüdi mõistetud. Kohtus väitis K, et kuriteod sooritati omakasu eesmärgil. K sõnul on ta olnud kriminaalhoolduse all kahel korral. K ütluste kohaselt kannab ta karistust ühte laadi kuritegude eest.

2.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Intervjueeritava sõnul jääb ta iseendaks, kui suhtleb teiste inimestega. Väidab, et on otsekohene ja tagajärgedele eriti ei mõtle. Intervjueeritava väitel jätavad teda ükskõikseks inimesed, kes suhtuvad temasse eelarvamusega. Tema sõnul on tema elus tulnud ette küll olukordi, kus ta on pidanud ennast sõnadega kaitsma. Intervjueeritava ütluste kohaselt pole tema näol inimesega, kellele meeldiks liigselt riskida. Eelistab teha pigem kindlaid valikuid. Intervjueeritava sõnul on valed vahetevahel üsna vajalikud. Tema sõnul on ikka olukordi olnud, kus ta on pidanud valetama. Intervjueeritav peab ennast küllaltki heaks inimestetundjaks. Usub, et suudab mingil määral inimesi veenda milleski. Intervjueeritava sõnul ta tunnistab süüd oma kuriteos ja kahetseb seda.

Intervjueeritav peab ennast pigem ratsionaalseks kui emotsionaalseks inimeseks. Samas väidab, et teatud olukordades on ka suhteliselt emotsionaalne. Intervjueeritav arvab, et vanglas olles ei tohi näida liigselt ratsionaalne ega ka emotsionaalne. Intervjueeritava sõnul pole ta mõelnud tema kuriteo tulemusena varalist kahju saanud kannatanutele.

Intervjueeritav peab töökohta ühe sissetulekuallikana vajalikuks. Intervjueeritava väitel on ta vanglas viibimise ajal esitanud avaldusi tööle saamiseks, kuid loa andmisest on keeldutud. Intervjueeritav väidab, et enesevalitsemisega pole tal probleeme esinenud. Usub et ta suudab ennast hästi kontrollida. Intervjueeritav ei ole abielus, aga tema sõnul on tal tüdruksõber olemas. Intervjueeritava ütluste kohaselt tüdruksõber kokkusaamistel ei käi.

Intervjueeritava sõnul on tal probleeme olnud politseiga juba alaealiselt. Tema väitel oli probleemiks korterivargus. Intervjueeritava sõnul vangistuses olles ta pikemaajalisi plaane ei tee ja elab rohkem nagu päev korraga. Tema väitel on ta vaid uurinud, kuhu tööle saaks asuda pärast vabanemist. Intervjueeritava ütluste kohaselt pole ta eriti sattunud sellistesse olukordadesse, kus ta on tegutsenud hetke ajal. Intervjueeritava sõnul on ta alati püüdnud täita oma kohustusi, aga alati pole see õnnestunud. Ta väidab, et praegu on näiteks üks maks maksmata. Samas jällegi ta väidab, et vanemate antud kohustused lapsepõlves said ikka täidetud, kuigi ilmnis raskusi. Intervjueeritava väitel on ta pidanud oma tegude eest täpselt nii palju vastutama kui tal karistusi on. Tema väitel on ta ennast ka iga kord süüdi tunnistanud.

Vanglaametnike sõnul on K rahulik inimene, kes vanglas viibimise ajal püüab hoida rohkem omaette. Vanglaametnike ütluste kohaselt püüab K vältida konflikte teiste kinnipeetavatega.

LISA 4. III juhtumi kirjeldus

3.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik R on sündinud 1985. aastal. Rahvuselt on R eestlane. R-l on Eesti kodakondsus. Isik R on vallaline. Enne kinnipidamisasutusse sattumist töötas R kindlal ametikohal.

3.2 Kuriteo laad ja iseloom

Isik R on toime pannud varavastased kuriteod. R-i süüdistatakse selles, et olles isikute grupis varastas R koos kaasosalistega autost automaki, auto katuseluugi, mobiiltelefoni laadija, käekella, dressipluusi, rahakoti ja veel muid esemeid. Isikute grupis olles on R varastanud ka pangakaardi ja kasutanud seda. Kuriteoepisoodide hulka kuuluvad ka kahel korral jalgratta varastamised. R tunnistas ennast kohtus osaliselt süüdi. Tema sõnul ta oma tegusid ei kahetse. Intervjueeritava väitel on ta kriminaalhoolduse all olnud ühel korra. Intervjueeritava sõnul kannab ta karistust erinevat laadi kuritegude eest.

4.3.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Intervjueeritava väitel on ta enesekindel teiste inimestega suhtlemisel, kuid mitte alati otsekohene. Ta peab oluliseks, et alati ei tasu ka kõike välja öelda, mida mõeldakse. Tema sõnul ta arvestab öeldust tulenevate tagajärgedega. Intervjueeritava sõnul suhtub ta ükskõikselt inimestesse, kes suhtuvad temasse eelarvamusega. Samas tema väitel on tal tulnud ikkagi enda eest välja astuda. Intervjueeritava ütluste kohaselt ei meeldi talle absoluutselt riskida. Tema väitel pole tema elus tulnud ette erilisi olukordasid, kus ta oleks pidanud märkimisväärselt riskima. Intervjueeritav peab valetamist vajalikuks ning on kindel, et ka ta ise on valetanud enda märkamata. Intervjueeritav ei pea ennast eriti heaks inimestetundjaks. Ta arvab, et ta ei ole eriti hea inimeste veenja. Väidab, et mõjutada natukene suudab, kuid mitte märkimisväärselt. Intervjueeritav tunneb end osaliselt süüdi sooritatud kuriteos. Intervjueeritava sõnul ta kuritegu ennast ei kahetse, aga kahetseb seda, et sellise rumala asja eest ta vanglasse sattus.

Intervjueeritava sõnul oleneb emotsioonide väljanäitamine hetkeolukorrast ja ümbritsevast keskkonnast. Tema väitel ei tuleks liigne emotsionaalsus vanglas kasuks. Intervjueeritava ütluste kohaselt pole ta mõelnud tema kuritegudes kannatanutele. Seetõttu ei oska ka öelda, mida nad kuriteost tingituna pidid tundma või läbi elama. Intervjueeritav peab töökohta vajalikuks, eriti just pärast vabanemist. Ka enne vangistuse algust töötas R kindlal ametikohal. Intervjueeritava sõnul pole tal esinenud probleeme enesevalitsemisega. Tema sõnul suudab ta ennast kontrollida. Intervjueeritav ei ole abielus ning tema ütluste kohaselt pole tal ka tüdruksõpra.

Intervjueeritava sõnul esines kokkupuuteid politseiga juba alaealiselt. Intervjueeritava ütluste kohaselt meeldib talle teha pikemaajalisi plaane, kuid vangistuses elab ta päev korraga. Intervjueeritava sõnul on tal kindel töökoht vabaduses juba muretsetud. Intervjueeritava sõnul on tema elus tulnud ette olukordi, kus ta on pidanud tegutsema hetke ajel. Intervjueeritava väitel on tal tihti esinenud probleeme kohustuste tähtajaliselt mittetäitmisega. Väidab, et lapsepõlves ei esinenud tal probleeme kohustuste täitmisega. Intervjueeritava sõnul on olnud suhteliselt palju olukordasid, kus ta on pidanud vastutama oma tegude eest. Ka käesolevas kuriteos on intervjueeritav ennast osaliselt süüdi tunnistanud.

Vanglaametnikud iseloomustavad R-i kui inimest, kes on äärmiselt enesekindel ning kes ei kohku ei kellegi ega millegi ees tagasi.

LISA 5. IV juhtumi kirjeldus

4.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik X on sündinud 1973. aastal. Rahvuselt on X eestlane. X-l on Eesti kodakondsus. Isik X on abielus, kuid abikaasaga ei ole suhelnud pikemat aega. Enne kinnipidamisasutusse sattumist X ei omanud kindlat töökohta.

4.2 Kuriteo laad ja kuriteo iseloom

Toimikust ilmnes, et X on toime pannud isikuvastase kuriteo. X-i süüdistatakse selles, et tema kihutas teist isikut kuriteo toimepanemisele lubades viimasele raha ja teavitas teist isikut kannatanu liikumistest. See tähendab, et ta lubas ühele teisele isikule raha, kui viimane kasutab vägivalda kannatanu peal. Kohtus tunnistas X ennast vaid osaliselt süüdi. X enda sõnul mõisteti ta ebaõiglaselt süüdi, sest tema kuritegu oleks pidanud kvalifitseeruma ühe paragrahvi alla, aga tema mõisteti süüdi kahe paragrahvi alusel. X küll tunnistas teise isiku kihutamist kuriteo toimepanemisele, kuid ei tunnista, et tema oleks süüdi isikuvastases kuriteos. X sõnul oli kannatanu tema perekonnale palju muret valmistanud ning seetõttu X lasi teda peksta. X-i sõnul ei kahetse ta siia maani seda tegu. Kohus oli veendumusel, et K elas oma abielu lagunemist ja lastega seonduvaid probleeme ilmselgelt raskelt üle. Ekspertiarvamus kajastab, et K-l esines depressiivse sündroomina avalduv kohanemisreaktsioon ehk segatüüpi isiksusehäire. Samas polnud emotsionaalne seisund selline, mis takistanuks tegusid toime panemast. Intervjueeritava väitel pole teda kriminaalkorras karistatud enne praegust kuritegu. Intervjueeritav kannab karistust ühtelaadi kuriteo eest.

4.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Suheldes teiste inimestega püüab intervjueeritav olla võimalikult ratsionalistlik ning ütleb, et ta suhtleb inimestega nii, nagu hetkeolukord nõuab. Peab ennast otsekoheks inimeseks, kuid alati ei pruugi välja öelda, mida mõtleb. Ta väidab, et tema sellised põhimõtted on jäänud samasuguseks ka vangistuses olles. Intervjueeritav väidab, et ei tee

välja inimestest, kes suhtuvad temasse eelarvamusega. Tema väitel jätab selline asi teda ükskõikseks. Intervjueeritava sõnul ei ole pidanud ta tihti enese kaitseks midagi välja ütleva. Seda on tehtud vaid vajaduse korral, sest tema arvates ei pea ka kõike taluma. Intervjueeritava ütluste kohaselt oleks tal tulnud vabaduses enda kaitseks tihedamini välja astuda kui vangistuses. Intervjueeritav väidab, et talle ei meeldi absoluutselt riskida. Ka elus pole esinenud olukordi, kus oleks tulnud võtta suur risk. Tema sõnul meeldib talle ainult riskida sellist väiksemat sorti kihlvedude ja hasartmängudega, kuid mänguriks ta ennast ei pea.

Intervjueeritav on veendunud, et valed pole vajalikud. Tema sõnul ta ise praktiliselt üldse ei valeta. Intervjueeritava sõnul on ta vahetvahel kasutanud vaid hädavalesid. Tema ütluste kohaselt pole ta valetanud isegi vanglaametnikele. Intervjueeritav peab ennast küllaltki heaks inimestetundjaks. Väidab, et on ette tulnud olukordi, kus on suutnud inimesi veenda ja neid äragi rääkida milleski. Tema sõnul tunnetab hästi inimeste iseloomu, näiteks, kas on tegemist hea- või pahatahtliku inimesega. Samuti väidab ta, et selline oskus inimesi veenda on talle kasuks tulnud. Tema sõnul ta ei kasuta sellist oskust teiste ärakasutamiseks, tema väitel võivad erandiks olla vaid rumalad. Intervjueeritav ei tunne süüd oma kuriteos, sest tema väidete kohaselt pole ta seda kuritegu sooritanud ja pole midagi, milles enda süüd võiks tunda. Ka ei kahetse ta midagi, sest pole millegi eest kahetseda. Tema sõnul on vaid kahetsusväärne asjaolu, et ta üldse sellisesse olukorda sattus.

Intervjueeritav peab enda juures tähtsaks mõlemat, nii ratsionaalsust kui ka emotsionaalsust. Tema sõnul oleneb kõik olukorrast. Tema väitel tuleb kinnipidamisasutuses olla ikkagi ratsionaalne. Samas väidab, et suheldes mõne hea tuttava kaasvangiga võib teinekord olla natuke emotsionaalne. Kuid ainult mõne kaasvangi mitte vanglatöötajaga. Intervjueeritava sõnul on ta osalenud mitmes sotsiaalprogrammis, nagu näiteks tantsukursused ja arvutiõpetus.

Intervjueeritav väidab, et ta pole mõelnud sellele, mida pidi tundma tema kuriteos kannatanu. Väidab, et võõrast inimesest oleks tal kahju olnud, kuid konkreetses kuriteos kannatanu on intervjueeritava jaoks negatiivne isik.

Kõige olulisemaks sissetulekuallikaks peab intervjueeritav kindlat töökohta. Intervjueeritav töötas enne karistuse kandmisele asumist, töötab praegu karistuse kandmise ajal ning vabanemise korral on tal kindel plaan tööle asuda. Intervjueeritava sõnul pole tal probleeme esinenud enesevalitsemisega ei vabaduses ega vangistuses. Ta on veendunud, et vangistuses tuleb ennast rohkem kontrollida. Intervjueeritava sõnul ei ole tal abikaasat, kuid veel vangistuse alguses oli. Ta väidab, et vangistuse tõttu pole tema suhted säilinud abikaasaga. Intervjueeritav on olnud abielus ühel korral ja seda 5 aastat. Ilma praeguse vangistuseta oleks oldud abielus juba 7 aastat.

Intervjueeritav väidab, et alaealisena pole tal probleeme esinenud politseiga. Isegi kordagi pole sattunud politsei huviorbiiti. Intervjueeritav on planeerija tüüpi. Talle meeldib kaugele ette mõelda. Näiteks tema väidete kohaselt on ta mõelnud, mis ta peale vabanemist tegema hakkab. Selleks on juba potentsiaalne töökohtki leitud. Intervjueeritava sõnul on tal ette tulnud hetki, kus ta on käitunud instinktist lähtuvalt, hetke ajal. Tema väitel ei juhtu selliseid asju tihti. Intervjueeritav peab ennast kohusetundlikuks inimeseks. Tema arvates mängib kohusetunde kujunemisel suurt rolli kasvatus. Intervjueeritava ütluste põhjal koristas ta alati oma tuba, kui ema käskis. Ema oli range. Intervjueeritava arvates on ta olnud harva olukordades, kus on tulnud vastutada oma tegude eest. Praeguses kuriteos tunnistab ta ennast osaliselt süüdi. Üldiselt peab ennast vastutustundlikuks inimeseks.

Vanglaametnikud iseloomustavad X-i kui isikut, kes esialgu võib tunduda asjaliku ja tööd teha sooviva inimesena, kuid tegelikult püüab igatipidi oma kohustustest kõrvale hiilida. Vanglaametnike sõnul on X enesekeskne inimene, kes ei hooli teistest.

LISA 6.V juhtumi kirjeldus

5.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik P on sündinud 1981. aastal. Rahvuselt on P eestlane. P-l on Eesti kodakondsus. Isik P on vallaline. Enne kinnipidamisasutusse sattumist P-l kindlat töökohta ei olnud. P on 50%-lt töövõimetuspensionär.

5.2 Kuriteo laad ja iseloom

Isik P on toime pannud isikuvastase kuriteo. P-d süüdistatakse selles, et ta kella ühe-kahe ajal öösel ühe maja koridoris peksis P jalgadega pea piirkonda põrandal maganud kannatanut. P tekitas talle eluohtlikke kehavigastusi ning sama päeva varahommikul leiti kannatanu sündmuspaigast surnuna. P ei eitanud kohtus, et ta oli kannatanud peksnud. Tema sõnul oli kannatanu veel elus, kui ta sündmuskohalt lahkus. P sõnul ta tunnistab oma süüid selles, et kannatanu suri, kuid ei kahetse seda. Intervjueeritava ütluste kohaselt on ta olnud kriminaalhoolduse all ühel korral. Määratud oli 3 kuud tingimisi aastase katseajaga joores juhtimise eest. Intervjueeritava sõnul kannab ta karistust erinevate kuritegude eest.

5.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Intervjueeritav ei pea ennast otsekoheks inimeseks. Ta väidab, et alati ta lähtub inimesest, kellele tal midagi öelda on. Intervjueeritava sõnul suhtub ta ükskõikselt inimestesse, kes suhtuvad temasse eelarvamusega. Sellised inimesed jäta tema külmaks. Ta väidab ka, et väga harva on olnud olukord, kus on tulnud enda eest välja astuda. Intervjueeritava ütluste kohaselt ei meeldi talle üldse riskida, kui siis ainult äärmisel vajadusel. Väidab, et kui midagi on mängus, siis ta ei söanda riskida. Tema sõnul pole elus esinenud olukordi, kus oleks tulnud väga palju riskida. Intervjueeritava sõnul pole tal tavaliselt vajadust valetada. Ta pole sattunud sellistesse olukordadesse. Intervjueeritav ei pea ennast heaks inimestetundjaks. Inimeste veenmisel ei soovi eriti

vaeva näha. Intervjueeritava sõnul tunneb ta ennast osaliselt süüdi oma kuriteos. Väidab, et tema kuritegu polnud piisavalt ränk asi, mida peaks kahetsema.

Intervjueeritav peab ennast rohkem ratsionaalseks kui emotsionaalseks inimeseks. On kindel, et emotsionaalsusega ei saaks vanglas hakkama. Intervjueeritava sõnul on ta mõelnud kannatanule ja kannatanu ligimestele ning see on jätnud teda suhteliselt külmaks. Tal pole isegi kahjutunnet tekkinud, et kannatanu ära suri. Väidab ka et kannatanu ligimestel oli suhteliselt ükskõik, sest selline mulje jäi talle kohtus. Intervjueeritav peab töökohta vabaduses vajalikuks. Samas töötamist vanglas ei pea vajalikuks, sest palgad on väikesed ja seetõttu ei viitsi ka seda tööd teha. Intervjueeritav eelistab hoopis õppimist töötamisele vanglas. Intervjueeritava ütluste kohaselt pole tal probleeme enesevalitsemisega olnud. Ta väidab, et ta kontrollib ennast täpselt nii palju nagu vaja on. Abielus intervjueeritav ei ole. Väidab, et vangistuse alguses oli tüdruksõber, aga nüüdseks on suhted katkenud. Intervjueeritav kinnitab, et sel ajal tema tüdruksõber kokkusaamistel temaga ei käinud.

Intervjueeritava sõnul oli tal alaealisena politseiga vaid üks intsident, kus ta juhtis autot ilma lubadeta. Tema väitel rohkem kokkupuudet alaealisena ei olnud. Intervjueeritava ütluste kohaselt elab ta vanglas päev korraga, kuna karistusaeg on suhteliselt pikk ja pole mõtet pikemaajalisi plaane teha. Intervjueeritava sõnul on elus ikka tulnud olukordasid, kus on tulnud tegutseda hetke ajal. Intervjueeritava väitel on tal esinenud probleeme kohustuste täitmisel. Lapsepõlve veetis lastekodus, kus tema enda sõnul oli ta kohusetundlik. Intervjueeritava sõnul pole ta olnud tihti olukordades, kus oleks tulnud oma tegude eest vastutada. Tema sõnul on ta ennast süüdi tunnistanud juhtudel, kus ta seda tõepoolest on olnud, nagu viimane kuritegu.

Vanglaametnike sõnul on P tagasihoidlik kinnipeetav, kes ei paista millegi erilisega silma. P jälgib vanglareegleid ja ei riku korda.

LISA 7. VI juhtumi kirjeldus

6.1 Uurimissubjekti isiklikud andmed

Isik G on sündinud 1985. aastal. Rahvuselt on G venelane. G-l on Eesti kodakondsus. Isik G on vallaline. Enne kinnipidamisasutusse sattumist G-l kindlat töökohta ei olnud.

6.2 Kuriteo laad ja iseloom

Isik G on toime pannud isikuvastase kuriteo. G-d süüdistatakse selles, et ta tungis kallale, kannatanu poolt öeldud sõnadest ajendatuna, kannatanule. Tõmbas kannatanu toolilt põrandale ja peksis teda pikema aja vältel vaheaegadega rusikate ja jalgadega pähe, kehasse ja vastu kaela, nõudes samal ajal kannatanult pangakaarti ja selle PIN-koodi. Saamata pangaautomaadist raha, jätkas G kannatanu peksmist ega võimaldanud tal lahkuda. Hiljem peksis ta kannatanut veelkord rusikatega näkku, ei võimaldanud ära minna ja lõi põrandal olnud kannatanut mitmel korral jalaga kuklasse ja kägistas teda kõrist. Peksmisega tekitas G kannatanule eluohtlikke kehavihastusi, mille tagajärjel kannatanu hiljem suri. Kohus kvalifitseeris G tegevuse mõrvana eriti piinaval viisil ja omakasu ajendil KarS § 114 p 1 ja 5 järgi ettenähtud kuriteona. Kohtus G tunnistas oma süüd. G sõnul aga kahetsust ei tunne. Suhtub oma karistusse suhteliselt ükskõikselt. Intervjueeritava sõnul on ta kriminaalhoolduse all olnud ühel korral. Intervjueeritava sõnul on ta praeguses kohtuasjas süüdi mõistetud ühtelaadi kuriteo eest, aga varasemalt teist laadi kuritegude eest.

6.3 Intervjueerimise käigus saadud informatsioon

Intervjueeritav peab ennast enesekindlaks ja otsekoheseks teiste inimestega suhtlemisel. Väidab, et sellist probleemi pole nagu kardaks kellelegi midagi välja öelda. Usub, et tema sellisest käitumisest ei tulene negatiivseid tagajärgi. Intervjueeritava sõnul suhtub ta ükskõikselt neisse inimestesse, kes suhtuvad temasse eelarvamusega, sest tema arvates on igal inimesel õigus oma arvamusele. Teda teiste arvamused ei häiri. Samas on intervjueeritav tihti pidanud enda kaitseks laimu eest välja astuma. Intervjueeritava sõnul

meeldib talle riskida. Väidab, et on huvitatud näiteks hasartmängudest. Intervjueeritava ütluste kohaselt pole tema elus olnud situatsioone, kus oleks tulnud võtta suuri riske. Intervjueeritava väitel leidub erinevusi vabaduses ja vangistuses valetamise vahel. Sellest tulenevalt ta kas valetabki või ei valeta. Aga üldiselt intervjueeritav leiab, et tal pole põhjust olnud valetada. Intervjueeritava arvates suudab ta üpriski hästi inimesi veenda milleski või midagi tegema. Intervjueeritava sõnul tunneb ta ennast osaliselt süüdi oma kuriteos. Väidab, et kahetseb, aga mitte seda, et keegi ta kuriteo tulemusena suri, vaid seda, et ta sellise asja eest kümme aastat vabadusekaotust sai.

Intervjueeritava ütluste kohaselt on ta ikka selline inimene, kes peaga mõtleb. Emotsionaalsus jääb tema puhul tahapoole. Ta väidab, et ei ole vahet, kas ta on vangistuses või vabaduses, ikkagi mõtleb ta peaga. Intervjueeritava sõnul pole ta mõelnud sellele, mida pidi tundma ja läbi elama tema kuriteos kannatanu. Intervjueeritav peab töökohta vabaduses oluliseks. Ei usu igasugustesse toetustesse ega abirahadesse. Intervjueeritava sõnul on ta vanglas viibimise ajal kolmel korral kirjutanud avalduse tööle saamiseks, kuid talle pole lubatud seda. Intervjueeritava ütluste kohaselt on tal olnud probleeme enesevalitsemisega. Intervjueeritava sõnul on ta vabaduses olles saanud psühhiaatrilist abi. Intervjueeritava sõnul ei ole ta abielus, aga tüdruksõber on küll. Tema väitel ta abiellub see aasta oma tüdruksõbraga. Intervjueeritava ütluste kohaselt tema tüdruksõber kokkusaamistel ei käi.

Intervjueeritava sõnul oli tal alaealisena probleeme politseiga. Intervjueeritava ütluste kohaselt elab ta vanglas päev korraga, sest ei näe mingit mõtet pikaajaliste plaanide tegemiseks. Intervjueeritava sõnul aga ta on juba mõelnud, mida ta peale vabanemist tegema hakkab. Ta väidab, et pühendub tööle ja perekonnale. Intervjueeritava väitel on tal elus tulnud ette hetki, kus ta on tegutsenud hetke ajal, eriti palju on seda ette tulnud vanglas. Tema sõnul alati ei jõua mõelda, vaid tuleb tegutseda. Intervjueeritava sõnul on ta oma kohustusi täitnud alati võimaluse korral. Tema väitel on ta võlad vabaduses, aga ta ei saa neid tasuda, sest igasugune sissetulekuallikas puudub. Samas väidab ta, et lapsepõlves ta eriti kohusetundlik ei olnud, kuna õed ja vennad koristasid ka tema tuba. Intervjueeritava ütluste kohaselt on ta pidanud tihti oma tegude eest vastutama vanglas viibides. Tema sõnul tunnistab ta süüd vaid siis, kui ta ikka süüdi on.

Vanglaametnikud iseloomustavad G-d kui äärmiselt pinnapealset inimest, kes alati käitub viisakalt ja ei riku korda. Kuid samas on ta ettearvamat, mistõttu tuleb teda alati hoolikalt jälgida ning olla ettevaatlik.